

Verkassen?

Studie naar de betekenis van Tuinderij Groenland voor de 'Duivenvoorde Corridor' in de gemeenten Leidschendam-Voorburg en Voorschoten

EcoMatch Consultancy

Jilske de Bruin
Rogier Klaver
Marcella Oerlemans
Iris Reitsma
Hilde Visser

Wageningen Universiteit en Researchcentrum

Wetenschapswinkel Wageningen UR
Mei 2003

Rapport 187

Colofon

Verkassen?

Jilske de Bruin, Marcella Oerlemans, Rogier Klaver, Iris Reitsma en Hilde Visser
Departement Plantenwetenschappen Wageningen UR

Wetenschapswinkel Wageningen UR, rapportnummer 187
Mei 2003

ISBN: 90-6754-679-8

Omslag: Andrew Zeegers, Domino Design

Druk: Drukkerij Ernsting

Prijs: € 6,50

www.wur.nl/wewi

Verkassen?

Rapportnummer 187

Jilske de Bruin, Rogier Klaver, Marcella Oerlemans, Iris Reitsma & Hilde Visser, Wageningen, maart 2003

Tuinderij Groenland
Veurseweg 293
2251 AD Voorschoten
06-20331996
e-mail: Leovanhaasteren@hotmail.com

Tuinderij Groenland is een biologische tuinderij op het landgoed Duivenvoorde. De groenten worden op het bedrijf verkocht aan klanten uit de buurt. Daarnaast levert Tuinderij Groenland aan koks van gerenommeerde restaurants. Tuinderij Groenland wil bijdragen aan een groter bewustzijn op het gebied van tuinbouw, natuur en landschap en organiseert daarom ook excursies, cursussen en stages.

Departement Plantenwetenschappen
Droevendaalsesteeg 1
6708 PB Wageningen
0317 477001
<http://www.dpw.wageningen-ur.nl/>

Het Departement Plantenwetenschappen verzorgt wetenschappelijk onderwijs en onderzoek op het gebied van de plant en het functioneren ervan in zijn omgeving. Voor studenten verzorgen zij het vak BeroepsVorbereidend Ontwerp Blok (BVOB).

Dr. ir. Joop J.A. van Loon,
Leerstoelgroep Entomologie WU
e-mail: Joop.vanloon@wur.nl

Dr. ir. Joop J.A. van Loon zorgde binnen het vak BVOB voor begeleiding van het proces.

Wetenschapswinkel Wageningen UR
Postbus 9101
6700 HB WAGENINGEN
0317-484661
e-mail: wetenschapswinkel@wur.nl
www.wur.nl/wewi
www.wetenschapswinkels.nl

"Maatschappelijke organisaties zoals verenigingen en belangengroepen, die niet over voldoende financiële middelen beschikken, kunnen met onderzoeksvragen terecht bij de Wetenschapswinkel van Wageningen UR. Deze biedt ondersteuning bij de realisatie van onderzoeksprojecten. Aanvragen moeten aansluiten bij de werkgebieden van Wageningen UR: duurzame landbouw, voeding en gezondheid, een leefbare groene ruimte en maatschappelijke veranderingsprocessen."

VOORWOORD

Deze studie is uitgevoerd in het kader van het vak "Beroeps Voorbereidend Ontwerp Blok Plantenwetenschappen". Het onderwerp is aangedragen door de Wetenschapswinkel van Wageningen UR. Deze heeft tijdens dit onderzoek de rol van intermediair op zich genomen tussen ons als werkgroep en de opdrachtgever, de heer Van Haasteren, eigenaar van Tuinderij Groenland. In opdracht van de heer Van Haasteren hebben wij, inmiddels opererend onder de naam EcoMatch Consultancy, een advies opgesteld ter versterking van de positie van Tuinderij Groenland ten opzichte van verschillende beleidsplannen.

Tuinderij Groenland wilde graag een onderzoek waarin de "waarden" van een biologische tuinderij in kaart werden gebracht. In eerste instantie werd daarbij gedacht aan een onderzoek naar de natuurwaarden. Gaandeweg kwamen wij tot de conclusie dat er meer functies te ontdekken zijn waarmee de waarde van de tuinderij te benadrukken is.

Dit advies is opgesteld op basis van literatuuronderzoek gecombineerd met informatie uit gesprekken die zijn gevoerd met medewerkers van de Provincie Zuid-Holland, de gemeente Voorschoten, Stichting Duivenvoorde en de heer Van Haasteren. Op basis van deze informatie zijn knelpunten gesignaleerd waarna vervolgens mogelijkheden gezocht zijn om deze knelpunten weg te nemen. Wij hopen dat de heer Van Haasteren dit rapport kan gebruiken bij de verdere ontwikkeling van zijn bedrijf. Onze adviezen zijn geen kant en klare oplossingen. Sommige ideeën zullen eerst verder moeten worden uitgewerkt samen met de verschillende betrokkenen bij de inrichting en ontwikkeling van het gebied.

Wij willen graag onze begeleider Joop van Loon en de materiedeskundigen, Frans Smeding en Walter Rossing, bedanken voor de medewerking bij het opstellen van het advies. Verder willen wij de medewerkers van de Wetenschapswinkel, in het bijzonder Art Alblas en Gerard Straver, bedanken. Daarnaast willen we natuurlijk de heer Van Haasteren, de heer Van Berne (jachtopziener, Landgoed Duivenvoorde), de heer Broekhof (Stichting Duivenvoorde), de heer Van Bohemen (beheerder Landgoed Duivenvoorde), mw. Melger (Provincie Zuid-Holland) en de heer Gordijn (Gemeente Voorschoten) bedanken voor hun gastvrijheid en de open gesprekken.

Wageningen, december 2002

Jilske de Bruin
Rogier Klaver
Marcella Oerlemans
Iris Reitsma
Hilde Visser

TEN GELEIDE

De biologische tuinderij Groenland ligt op het landgoed Duivenvoorde tussen Den Haag en Leiden. Deze tuinderij vreest voor zijn toekomst, omdat glastuinbouw niet strookt met de plannen van de overheid voor het gebied. De nadruk van deze plannen ligt namelijk op natuurontwikkeling en recreatief gebruik door de aanleg van een groene verbindingzone, de zogenaamde Duivenvoorde Corridor, tussen de Noordzee en het Groene Hart.

De studentonderzoekers zetten in dit rapport de activiteiten van de tuinderij af tegen de verschillende overheidsplannen. Vervolgens geven zij de tuinder advies om hier met zijn bedrijf op in te spelen.

Sommige activiteiten sluiten goed aan op de verschillende overheidsplannen. Zo vervult de tuinderij duidelijke recreatieve, educatieve en sociale functies voor het omliggende stedelijke gebied. Ook draagt het biologische karakter van het bedrijf bij aan de natuurwaarde van het gebied. Door deze functies te versterken kan de tuinderij beter aansluiten bij de wensen van de overheid.

Andere activiteiten sluiten minder goed aan. Zo past glastuinbouw niet in het coulissen-landschap dat de overheid voor ogen heeft. Mogelijk dat de oude kassen een cultuur-historische waarde kunnen krijgen als de tuinderij duidelijker ingepast wordt in het landgoed. De onderzoekers doen suggesties om de tuinderij visueel en functioneel meer in te passen in het landgoed waardoor het beter aansluit op het gewenste landschapsbeeld.

Het rapport biedt een aantal concrete ideeën. De tuinder zal deze nog verder moeten uitwerken met de organisaties die betrokken zijn bij de ontwikkeling van het gebied. Hier ligt op dit moment de grootste uitdaging. De tuinder zal het draagvlak voor zijn bedrijf moeten vergroten en het gesprek met de plannenmakers moeten aangaan. Dit rapport kan daarbij een belangrijke ondersteuning bieden.

Normaliter behoren particuliere bedrijven niet tot de doelgroep van de Wetenschapswinkel van Wageningen UR. Deze heeft het verzoek van Tuinderij Groenland om mee te denken over de ontwikkelingsmogelijkheden voor het bedrijf toch opgepakt om de volgende redenen:

- De tuinderij is al sinds het voorjaar van 2001 in contact met de Wetenschapswinkel. De verwachting van de Wetenschapswinkel dat het verzoek door een maatschappelijk organisatie ondersteund zou worden is door omstandigheden nog niet gerealiseerd.
- Het verzoek sluit aan bij maatschappelijk vragen op het gebied van agrarisch natuurbeheer, waar een aantal onderzoekers van Wageningen UR belangstelling voor hebben.
- De coördinator van het Beroepsvoorbereidend Ontwerp Blok (BVOB) van het Departement Plantenwetenschappen van Wageningen UR was in het voorjaar van 2002 op zoek naar vragen uit de praktijk. Dit leverde de mogelijkheid om zowel de samenwerking tussen de Wetenschapswinkel en het BVOB te ontwikkelen alsook Tuinderij Groenland op weg te helpen aansluiting te vinden bij maatschappelijke organisaties.

Verkassen?

De Wetenschapswinkel hoopt dat Tuinderij Groenland met dit rapport zijn plannen verder kan uitbouwen en daardoor beter in kan spelen op de grote behoefte aan natuur, gezonde tuinbouw en recreatie in dit dichtbevolkte stukje Nederland.

Gerard Straver
Wetenschapswinkel Wageningen UR

INHOUDSOPGAVE

Colofon.....	ii
Voorwoord.....	iv
Ten Geleide.....	v
Inhoudsopgave.....	vii
Samenvatting	ix
1 Inleiding	1
2 Tuinderij Groenland.....	2
2.1 De bedrijfsvoering van Tuinderij Groenland.....	2
2.2 Natuurfunctie van Tuinderij Groenland.....	3
2.3 Landgoed Duivenvoorde.....	5
2.4 Sociale functie van Tuinderij Groenland.....	6
2.5 Recreatieve functie van Tuinderij Groenland.....	7
2.6 Educatieve functie van Tuinderij Groenland.....	7
3 Beleidskader.....	13
3.1 Streekplan Zuid – Holland west.....	13
3.2 Groenblauweslinger	15
3.3 Gebiedsgerichte aanpak Den Haag - Katwijk	16
3.4 Pact van Duivenvoorde	16
3.5 Nota Belvédère	17
3.6 ReUrba	18
3.7 Structuurvisie Duivenvoorde	19
3.8 Bestemmingsplan	23
4 Knelpunten.....	25
4.1 Recreatieve, educatieve en sociale functie	25
4.2 Biologische landbouw	25
4.3 Tuinderij Groenland als cultuurhistorische waar de.....	26
4.4 Knelpunt communicatie	27
4.5 Natuurwaarden / landschappelijke waarden.....	29
4.6 De kas als knelpunt	32
5 Conclusie.....	35
Referenties	38
Nawoord.....	39
Bijlage 1 Subsidies	41
Bijlage 2 Landschapskaart	45
Bijlage 3 Biotopenkaart Tuinderij Groenland.....	46

Verkassen?

Bijlage 4 Beleidsschema	47
Bijlage 5 bezoek aan gemeente Voorschoten	47
Bijlage 5 bezoek aan gemeente Voorschoten	48
Bijlage 6 bezoek aan de provincie	50
Bijlage 7 Hoofdlijnenkaart Streekplan	53
Bijlage 8 Plangebiedenkaart Streekplan	54
Bijlage 9 Concentratiegebieden voor glastuinbouw	55
Bijlage 10 Belvédère-gebieden kaart	56
Bijlage 12 Duivenvoorde corridor volgens Gebiedsgerichte Aanpak Den Haag – Katwijk	59
Bijlage 14 Tuinderij Groenland geïntegreerd bij het landgoed	61
Bijlage 15 Landgoed Duivenvoorde anno 1750.....	62

SAMENVATTING

Dit rapport is een advies voor Tuinderij Groenland, een biologische tuinderij gelegen tussen Voorschoten en Leidschendam. In dit gebied hebben provincie en gemeente plannen een ecologische verbindingszone te ontwikkelen: de Duivenvoorde corridor. Deze plannen zijn gemaakt aan de hand van de Vijfde Nota voor Ruimtelijke Ordening. Aangezien deze nota nog niet is goedgekeurd, door de val van kabinet Kok, zijn er wijzigingen in mogelijk. Het streekplan Zuid-Holland west, opgesteld door de provincie, is de leidraad voor de omvorming van de Duivenvoorde corridor. De nadruk van dit plan ligt op natuurontwikkeling en recreatief medegebruik. Het streekplan wordt door de gemeenten nader uitgewerkt in de structuurvisie Duivenvoorde. De structuurvisie bevat de concrete plannen voor de Duivenvoorde corridor welke tot slot worden uitgewerkt in bestemmingsplannen. In de structuurvisie wordt beschreven dat het de bedoeling is een coulissenlandschap te creëren: een open landschap met weilanden, afgewisseld door bomen en lintbebouwing. Kwaliteiten als natuur, recreatie en landschap moeten versterkt worden. Glastuinbouw wordt in deze plannen omschreven als een stedelijke functie zonder ecologische, landschappelijke en recreatieve waarde. Om bovengenoemde redenen is het de bedoeling van de overheid glastuinbouw in de Duivenvoorde corridor te saneren. Het is de vraag of Tuinderij Groenland past binnen de huidige plannen van de overheid.

Een inventarisatie van de wensen en diensten van de overheid en Tuinderij Groenland laat zien op welke punten beide partijen dezelfde opvattingen hebben en waar knelpunten kunnen ontstaan.

De recreatieve, educatieve en sociale functie van de tuinderij worden zeer gewaardeerd door de overheid. De provincie en gemeente willen een waterrijk natuurgebied met een ecologische en recreatieve functie ontwikkelen, waar omwonenden voor langere en kortere perioden kunnen recreëren. De tuinderij kan helpen deze wens te realiseren. De biologische bedrijfsvoering van de tuinderij zorgt er namelijk voor dat zij bijdraagt aan schoner oppervlaktewater en aan een grote ecologische diversiteit.

Een bezoek aan het landgoed kan goed gecombineerd worden met een bezoek aan de tuinderij. Hetzelfde geldt voor één van de vele ANWB-fietsroutes in de buurt.

Tuinderij Groenland heeft tevens een educatieve functie. Er worden rondleidingen gegeven aan schoolkinderen en ieder die geïnteresseerd is. Kinderen uit de stad hebben vaak weinig kennis over de natuur. Om de kinderen de gelegenheid te geven daar iets over te leren is er mede door de tuinderij een lespakket over biologische landbouw ontwikkeld. Een geheel andere vorm van educatie, op Tuinderij Groenland zijn de stages voor studenten uit verschillende landen.

Op de tuinderij werken een tiental vrijwilligers. Het gaat onder andere om mensen met een burn-out of mensen die in een andere stress situatie verkeren. Tijdens openingstijden kunnen klanten met vragen en opmerkingen terecht bij de heer Van Haasteren.

Omdat de Tuinderij Groenland ten opzichte van Landgoed Duivenvoorde aan de andere kant van de provinciale weg ligt, is er een strikte scheiding zichtbaar tussen deze twee. Mogelijk kan de tuinderij meer visueel bij het landgoed betrokken worden door het plaatsen van heggen of muurtjes. Als de tuinderij onderdeel uitmaakt van een cultuurhistorisch belangrijk element kan deze, volgens Nota Belvédère, een groene contour krijgen. Op die manier past de tuinderij beter binnen de plannen voor de Duivenvoorde corridor.

Waar de wensen in de plannen van de overheid en de wensen en diensten van de tuinderij niet met elkaar overeen komen, ontstaan knelpunten. Een van deze knelpunten is de communicatie tussen de heer Van Haasteren, de gemeente en Stichting Duivenvoorde. Alle communicatie tussen de heer Van Haasteren en de gemeente verloopt via Stichting Duivenvoorde. Doordat er weinig contact is tussen de gemeente en de heer Van Haasteren kan miscommunicatie optreden. Door het uitkopen door DLG (Dienst Landelijk Gebied) van een van de buurtuinderijen, is bij de heer Van Haasteren, misschien onterecht, het beeld ontstaan dat ook zijn bedrijf moet verdwijnen.

De landschaps- en natuurwaarden vormen ook een gevoelig punt. De tuinderij past voorlopig niet in het beeld dat de overheid heeft van een coulissenlandschap. De provincie bestempelt de corridor onder andere als een ecologische verbindingszone in het gebied, terwijl de gemeente de nadruk legt op recreatie in een natuurlijke omgeving. Als grootste bedreiging voor de corridor noemt de structuurvisie Duivenvoorde onder andere de versnippering en verdichting van open landschapseenheden alsmede de nivellering van het landschapbeeld.

In de huidige situatie gebruiken veel vogelsoorten en diersoorten uit de zoomvegetatie in bosranden, houtwallen en perceelranden de tuinderij als foerageergebied. Wanneer de tuinderij zou worden omgevormd tot weiland, is dit een uitbreiding van de al aanwezige aaneengesloten biotoop. De tuinderij vormt nu een ander biotoop in dit geheel en kan als landschapselement extra bijdragen aan de kwaliteit van het leefmilieu van veel diersoorten en dus ook aan de ecologische kwaliteit van de corridor.

De tuinderij zorgt binnen het landschapbeeld voor afwisseling die een oud cultuurlandschap zo aantrekkelijk maakt. Met zorgvuldig beheer hoeft dit niet tot versnippering te leiden. Verder is het mogelijk de kas aan het zicht te onttrekken door het plaatsen van bomen of struiken zodat dit landschappelijk gezien geen problemen hoeft op te leveren.

De kas van Tuinderij Groenland blijft het grootste knelpunt vormen. Hij vormt een visuele belemmering in het landschap. Er wordt in de structuurvisie geen onderscheid gemaakt tussen een biologische of reguliere tuinderij en Tuinderij Groenland wordt dan ook gezien als een glastuinbouwbedrijf. Gezien de aard en de omvang van de kas van de heer van Haasteren is het, zoals boven beschreven, mogelijk de kas aan het zicht te onttrekken. Daarmee wordt het een optie de tuinderij op te nemen in het coulissenlandschap, zoals door de provincie omschreven in het streekplan.

Zonder kas is het bedrijf niet economisch rendabel. Verplaatsing van het bedrijf is ook geen optie. Het duurt immers drie jaar voordat het bedrijf op een andere plaats weer de goedkeuring SKAL krijgt. Zonder die goedkeuring kunnen groenten niet als biologische groenten op de markt worden gebracht. Daarnaast is de heer Van Haasteren voor zijn afzetmarkt dan ook afhankelijk van zijn unieke locatie.

Concluderend kan gesteld worden dat het mogelijk is om Tuinderij Groenland te laten passen binnen de door de overheid gemaakte plannen voor de Duivenvoorde corridor. Deze studie toont aan dat de betrokken partijen het op veel punten met elkaar eens zijn. En voor de gesignde knelpunten vallen oplossingen te bedenken.....

1 INLEIDING

Het landelijk gebied tussen Voorschoten en Leidschendam (zie bijlage 8) dreigt dicht te groeien. Om de rust en landschappelijke waarden van dit gebied te behouden is de Duivenvoorde corridor ontworpen door deze gemeenten. De vraag is of Tuinderij Groenland binnen de plannen van de overheid past.

Dit rapport presenteert een analyse en voorstel voor oplossingen voor deze probleem-situatie. Er is een advies opgesteld voor Tuinderij Groenland ter verdediging van de voort-zetting van de tuinderij binnen de door de overheid voorgestelde plannen. In dit rapport is uitgegaan van de ontwerpplannen zoals ze er nu uitzien.

Dit probleem staat niet op zichzelf. Het landelijk gebied in de verstedelijkte samenleving van Nederland staat steeds meer in het teken van multifunctionaliteit. Het landelijk gebied blijft enerzijds belangrijk als het domein van voedselproductie voor binnenlandse con-sumptie en export. Anderzijds wordt er steeds meer waarde gehecht aan de beleving van rust, ruimte en landschap, hetgeen zich vertaalt in (ruimte)claims voor natuur, cultuur en recreatie. Zo is in het Groene Hart sprake van grote dynamiek in het ruimtegebruik, zowel kwalitatief als kwantitatief. De landschappelijke, cultuurhistorische en milieukwaliteit moeten gewaarborgd blijven, terwijl steeds meer ruimte nodig is voor wonen, werken, infrastructuur, landbouw, recreatie, natuur en water. Meervoudig gebruik van deze ruimte kan door het combineren van functies in de ruimte problematische situaties rond deze claims voorkomen.

De tuinderij is gelegen op het Landgoed Duivenvoorde en pacht grond van de Stichting Duivenvoorde. De tuinderij is biologisch en levert op regionaal niveau een bijdrage aan milieueducatie, sociale voorzieningen, cultuurhistorie, natuur en recreatie. Uit de belang-stelling vanuit het stedelijke gebied blijkt dat er een duidelijke behoefte is aan een biologische tuinderij; voor voorlichting, als plek om te bezoeken, als leverancier van 'eigen' groenten, als variatie in het landschap etc. Andere belangrijke waarden zijn: de educatieve, recreatieve, sociale en cultuurhistorische waarden. Deze zijn in dit rapport nader toegelicht.

De plannen van de provincie en gemeenten omvatten het creëren van een groenstrook tussen de eerdergenoemde steden met mogelijkheden voor recreatie en natuur-ontwikkeling. De Duivenvoorde corridor zal daardoor een verbindingszone vormen tussen het Groene Hart en de duin- en kuststreek. De corridor is de laatste ecologische ver-binding tussen deze streken en het is daarom van groot belang dat deze behouden blijft (zie bijlage 7). Het streefbeeld van de overheid is een coulissenlandschap; een open landschap met weilanden, afgewisseld door bomen en lintbebouwing. Kwaliteiten als natuur, recreatie en landschap wil men daarbij versterken. Dit houdt in dat de glastuinbouw en detailhandel uit het gebied moeten verdwijnen.

In hoofdstuk 2 is een uitgebreide schets gegeven van de situatie van de tuinderij. In hoofdstuk 3 zijn de plannen van de verschillende overheden behandeld. Een vergelijking van deze twee hoofdstukken leidt in hoofdstuk 4 tot de identificatie van verschillende knelpunten. In dat hoofdstuk wordt tevens ingegaan op de mogelijke oplossingen.

2 TUINDERIJ GROENLAND

In dit hoofdstuk wordt de situatie van Tuinderij Groenland en de rol die de tuinderij speelt in deze omgeving besproken. De meerwaarde die de tuinderij te bieden heeft binnen de Duivenvoorde corridor is omschreven aan de hand van een aantal functies die aan Tuinderij Groenland toegedicht kunnen worden. Dit zijn een natuurfunctie, een sociale functie, een recreatieve functie en een educatieve functie. In de komende paragrafen worden deze functies besproken.

2.1 De bedrijfsvoering van Tuinderij Groenland

Tussen Voorschoten en Leidschendam bevindt zich sinds 1996 Tuinderij Groenland (zie foto 1, bijlage 16). Het bedrijf teelt groenten en fruit. Drie jaar na vestiging werd Tuinderij Groenland Skäl goedgekeurd¹ en mocht het zich biologisch noemen. De tuinderij heeft een grootte van 9000 m². Er wordt een groot aantal soorten bonen, kolen, prei, uien, aardappels en diverse soorten fruit geproduceerd. In een ouderwetse Westlandse kas, die een grootte heeft van ongeveer 1300 m², worden verschillende soorten tomaten, paprika's, komkommers en diverse kruiden gekweekt. Deze wordt verder gebruikt voor het opkweken van zaden, waarna ze buiten of binnen in de kas uitgeplant kunnen worden.

Een deel van de tuinderij is gereserveerd voor kippen. Een grote ren met zo'n 90 kippen zorgt voor een bestemming voor een groot deel van het tuinafval en voor de productie van biologische eieren. Ook staan er 4 bijenkasten op het perceel. De bijen zorgen jaarlijks voor een opbrengst van 250 pond honing en voor de bevruchting van de planten, waardoor deze zaad zetten en vrucht dragen. De bijen worden verzorgd door een imker. Kort geleden zijn konijnen aangeschaft onder andere ter vermaak van de kinderen die de tuinderij bezoeken.

In de startperiode van de biologische tuinderij heeft het bedrijf van de heer Van Haasteren veel naamsbekendheid opgedaan door te adverteren in lokale bladen. Ook hebben stukken in kranten en weekbladen en mond-tot-mondreclame bijgedragen aan de ontwikkeling van de naamsbekendheid van de tuinderij. Op het moment wordt door vrijwilligers een webpagina (bij www.biologica.nl) opgezet. Inmiddels kent het bedrijf een paar honderd klanten zelfs van buiten de directe regio. Twee keer in de week worden de groenten vers aan de klanten aangeboden. Om een zo compleet mogelijk assortiment aan te kunnen bieden aan de klanten, koopt de heer Van Haasteren daarnaast nog fruit, sappen, brood en andere levensmiddelen in. De verkoop vindt plaats in een daarvoor ingericht deel van de kas. Hij wordt hierbij en bij de andere werkzaamheden geholpen door vrijwilligers die ongeveer twee dagdelen per week werken.

Speciale aandacht is er voor een groot aantal oude rassen die de tuinder probeert in het assortiment terug te krijgen. Het gaat om gewassen die uit de handel zijn geraakt, omdat de opbrengst te laag is of om gewassen die consumenten niet kennen. Juist voor de biologische teelt kunnen deze gewassen zeer geschikt zijn. Zij zijn vaak beter bestand tegen ziekten en daarnaast soms zeer decoratief. Het grote aanbod aan producten op Tuinderij Groenland onderscheidt deze tuinderij van veel andere biologische tuinderijen. Karakteristiek voor zijn aanbod aan producten zijn de seizoensgroenten. De heer Van Haasteren zegt hierover: "Als bloemkool in de herfst groeit moet het ook in de herfst worden gegeten en niet in de zomer!" Naast een variatie in het jaarlijkse aanbod levert

¹ Wegens copyrightregels kunnen wij hier geen bijlage van toevoegen. U kunt de informatie wel vinden op www.skäl.nl

deze gewaskeuze ook het hele jaar door producten die rijk zijn aan smaak en voedingsstoffen. Verwarming wil hij daarom niet toepassen in de kas.

Op een aantal punten wil de heer Van Haasteren zijn bedrijf verder ontwikkelen. Zo wil hij graag geheel zelfvoorzienend zijn. Hierbij denkt hij aan het aanschaffen van zonnepanelen

2.2 Natuurfunctie van Tuinderij Groenland

Op biologische bedrijven wordt op een zo natuurlijk mogelijke wijze geproduceerd. Dit betekent dat er geen chemische bestrijdingsmiddelen of kunstmest gebruikt worden. Om een goede productie mogelijk te maken, wordt er gebruik gemaakt van veel verschillende soorten gewassen en mechanische onkruidbestrijding. (5-11-2002, www.biologisch.nl) Want een veelvoud aan gewassen en het regelmatig afwisselen van verschillende gewassen op hetzelfde stukje grond verkleint de kans op ontwikkeling van ziekten en insectenplagen die specifiek zijn voor één gewas. Als gevolg hiervan bestaat er op biologische bedrijven een grotere diversiteit in zowel gecultiveerde als in wilde plantensoorten. Meerdere studies vonden tot zes maal zoveel soorten op de percelen en perceelranden van biologische bedrijven (Stolze et al., 2000).

Volgens het principe "diversiteit creëert diversiteit" brengt een gevarieerd plantenleven een gevarieerd dierenleven met zich mee en andersom. Op de verschillende plantensoorten komen veel insecten af, waaronder vlinders, zowel wat aantal als diversiteit betreft. Zij vinden hier een bron van voedsel en op hun beurt vormen zij een welkome voedselbron voor padden, kikkers, insectenetende vogels en knaagdieren (Platform biologica, 2001).

Onder de grond werkt hetzelfde principe. Door minder machinale bewerking en minder intensief gebruik van de bodem is in de biologische landbouw beduidend meer bodemleven aanwezig dan bij de conventionele landbouw (Stolze et al., 2000). Dit is gunstig voor de bewortelbaarheid van de bodem en dus voor de planten. Tegelijkertijd trekt dit bodemleven knaagdieren en vogels aan die hun voedsel in de bodem zoeken. In de rulle, goed doorwortelde bodem op Tuinderij Groenland is de rijkdom aan leven goed af te lezen. Een blik op een stukje omgewoelde aarde laat de rondkruipende insecten zien die tot voor kort aan het daar aanwezige onkruid knaagden. Tussen de gewassen zijn veel holen zichtbaar van muizen en woelratten, die door de ruim aanwezige wortels aangetrokken worden (zie foto 6, bijlage 16).

Het kleinschalige en veelzijdige karakter van Tuinderij Groenland biedt naast voedsel ook relatief veel ruimte voor fauna en ook voor flora, vooral ook als foerageergebied voor soorten uit het geriefhoutbosje. Uit onderzoek is gebleken dat een biologische bedrijfsvoering betere omstandigheden biedt voor de voortplanting van kleine diersoorten dan een conventionele bedrijfsvoering. Bij een biologische bedrijfsvoering is beter en meer voedsel aanwezig dan op een conventioneel bedrijf (Stolze et al., 2000). Volgens de Natuurverkenning 1997 (www.minlnv.nl) profiteren vooral bodemdieren, vlinders en vogels hiervan.

Het aanwezige planten- en dierenleven trekt een gevolg aan andere soorten aan. Naast de eerder genoemde muizen en woelratten laten egels en verschillende vogelsoorten zich regelmatig zien op de tuinderij. Ook zij profiteren van de aanwezige insecten. De heer van Haasteren maakt melding van verschillende observaties van marterachtigen als bunzing, hermelijn en wezel die afkomen op de aanwezige knaagdieren en kleine vogels. Tijdens bezoeken werd meerdere malen een foeragerende torenvalk waargenomen (foto 7, bijlage 16). Naast de torenvalk zijn smelleken, buizerd en sperwer gesignaleerd. Hazen,

konijnen en fazanten gedijen in de ruige onkruidhoeken. (*Uit: gesprekken met jachttopziener Harry van Berne*) De heer Van Haasteren wil dit graag nog verder stimuleren. Zo zullen de plannen tot het planten van vlinderstruiken (*Buddleia* spp.) en waardplanten voor rupsen ten goede komen aan de vlinderstand in de omgeving.

Een zeker productieverlies door foeragerende fauna wordt in de biologische landbouw geaccepteerd, omdat deze fauna de aanwezigheid van andere schadelijke soorten in toom houdt. De situatie waarin natuurlijke evenwichten voorkomen wordt hierdoor benaderd. De aanwezigheid van wilde diersoorten wordt hierdoor op biologische bedrijven meer gewaardeerd. Volgens Entec (1995, in Stobbelaar en Hendriks, 2001) bestaat er onder biologische boeren een breder bewustzijn voor hun omgeving. Biologische landbouwmethoden hebben op deze manier een positief effect op natuur en landschap. De interactie met de omgeving is voor de boer belangrijk voor een succesvolle bedrijfsvoering. Hier bevinden zich ziektebestrijders en predatoren die jagen op schadelijke soorten. Dit breder bewustzijn van de biologische boer voor zijn omgeving heeft een positief effect op het landschap. Op biologische bedrijven is een grotere zichtbare samenhang te zien tussen het landgebruik en de abiotische omstandigheden van het gebied en een grotere samenhang binnen de verschillende typen van grondgebruik op het bedrijf. Een grotere diversiteit is zichtbaar in het landgebruik, biotopen, gewassen, vee, beplanting en zintuiglijke informatie (geuren, kleuren, geluiden) (Hendriks en Stroeken, 1992). Biologische landbouw scoort daarom hoog op het criterium natuurlijkheid (de Vries et al., 1997).

Een vergelijking met zijn niet-biologische buurtuinderij benadrukt de verscheidenheid aan vormen op het land van Tuinderij Groenland. Naast verscheidene laagblijvende eenjarige groenten die op zichzelf al een kleurenpalet vormen, staan er op verschillende plaatsen rijen of groepen fruitboompjes en enkele rijen met hogere struiken. Ook is de kas opvallend kleiner dan die van de buren.

Door de afwezigheid van chemische bestrijdingsmiddelen en het lagere gebruik van meststoffen is biologische landbouw een minder zware belasting voor de waterkwaliteit dan de reguliere landbouw. Het oppervlaktewater wordt hierdoor niet vervuild, waardoor een geschikter leefgebied bestaat voor flora en fauna die afhankelijk zijn van schoon water. Bovendien is er minder uitspoeling van deze stoffen naar het grondwater. Samen met een lagere nitraat uitspoeling, door het zuiniger omgaan met meststoffen, zorgt dit voor een betere kwaliteit van het grondwater. In de Natuurverkenning 1997 wordt gezegd dat een substantiële vergroting van het aandeel biologische landbouw op termijn een bijdrage kan leveren aan het herstel van de aquatische natuur door afname van de belasting van het oppervlaktewater door bestrijdingsmiddelen, fosfaat en stikstof.

Biotopen

Om de natuurwaarde enigszins te kunnen kwantificeren is op de tuinderij gepoogd een overzicht te krijgen van de aldaar aanwezige biotopen. Een kaartje hiervan is terug te vinden in bijlage 3. Ter vergelijking is ook naar de omgeving gekeken en is een ruwe landschapskaart gemaakt (zie bijlage 2). Een aantal verschillende biotopen zijn onderscheiden aan de hand van het Protocol Natuurplan (Smeding, 1995). Op de tuinderij zijn de volgende biotopen terug te vinden:

- ?? Bouwland
- ?? Bermen en overhoeken
- ?? Natte elementen
- ?? Houtige elementen
- ?? Erf en speciale maatregelen (kas)

In vergelijking met andere tuinderijen valt de kleinschaligheid van Tuinderij Groenland op. De slechts één ha land bestaat nog voor een belangrijk deel uit onbebouwde grond. Bermen en overhoeken nemen een belangrijke plaats in op de tuinderij. Deels worden zij gebruikt om tuinafval te laten composteren, deels zijn dit braakliggende percelen en deels worden zij gevormd door de randen van de percelen en slootkanten.

De grote hoeveelheid verschillende gewassen die geteeld wordt (zie bedrijfsvoering), heeft als gevolg dat de percelen per gewas zeer klein zijn, (soms slechts enkele m²). De afwisseling is daardoor zeer groot, het oppervlakte aan perceelranden echter ook (foto 4, bijlage 16). Dit is mogelijk gunstig voor de flora en fauna zoals al eerder is besproken. Opvallend is ook de hoeveelheid kruiden en grassen die tussen de gewassen in groeien wanneer de gewassen al goed ontwikkeld zijn en wachten om geoogst te worden (foto 5, bijlage 16). Dit vormt een groot contrast met de percelen van de andere tuinderijen in de omgeving.

De tuinderij wordt aan alle kanten omgeven door sloten. De slootkanten worden met aandacht beheerd. Het maaien vindt voor de verschillende sloten op verschillende tijden van het jaar plaats. Dit zorgt ervoor dat het gehele jaar door slootkanten in verschillende stadia van ontwikkeling aanwezig zijn zodat meerdere dier- en plantensoorten tegelijkertijd rond de tuinderij kunnen voorkomen (zie foto 8 bijlage 16). Langs elk van de sloten ligt een strook onbebouwde grond. Het valt op dat de slootkant aan de kant van de tuinderij duidelijk weelderiger en meer divers is dan aan de kant van het weiland.

Op een aantal plaatsen zijn fruitbomen aangeplant. Aan de noordzijde van de kas staat een rij appelboompjes die naast een productiefunctie bijdragen aan het aan het zicht onttrekken van de kas. Aan de zuidoostzijde van de tuinderij grenzend aan het bos staan enkele fruitbomen in een groep langs de slootkant. Op andere plekken zijn nog diverse fruitboompjes en struiken te vinden. Een gedeelte van de tuinderij aan de kant van de weg wordt in beslag genomen door een bosschage met daarin een grote berk en struikgewas.

Elementen van bebouwing op de tuinderij zijn de kas en een klein schuurtje bij de ingang van de tuinderij. Binnen in de kas wordt weer bouwland aangetroffen met ook daar de nodige bermen en overhoeken. Deze biotoop is in de kas echter niet zo soortenrijk als buiten de kas, al nestelen er diverse vogelpaartjes tussen de planten en zijn ook hier de sporen van knaagdieren te zien. De kas staat op de volle grond en is bevat een doorgang naar buiten in de kippenren. Dit betekent dat er uitwisseling mogelijk is naar buiten toe.

Op de kaart in bijlage 3 is aangegeven waar deze biotopen zich bevinden en in welke hoeveelheid zij daar voorkomen. Wanneer dit wordt vergeleken met een conventionele tuinderij en met een willekeurig weiland in de omgeving, valt op dat het aantal biotopen dat op Tuinderij Groenland voorkomt, groter is dan in de beide andere gevallen. De biotopen lijken ook beter ontwikkeld met meer verschillende soorten. Concluderend kan gezegd worden dat de biologische tuinderij op een positieve manier kan bijdragen aan habitats- en landschapsdiversiteit.

2.3 Landgoed Duivenvoorde

De tuinderij is gelegen op het grondgebied van Landgoed Duivenvoorde op een oude strandwal waarop tevens de provinciale weg ligt. De iets hogere ligging van deze strandwal maakt deze plek geschikt voor tuinbouw. Er bevinden zich hier meerdere tuinderijen naast elkaar. De lager gelegen delen worden ingenomen door weilanden en op

plaatsen onderbroken door kleine geriefhoutbosjes die van oudsher van functionele waarde waren voor de bewoners en omwonenden van Landgoed Duivenvoorde. Het landgoed dateert uit de 13e eeuw. De eerste vermelding is terug te vinden in 1226. Het kasteel en het bijbehorende landgoed hebben een rijke historie. Vijf eeuwen lang bleef het leengoed in de familie van Wassenaar; daarna werd het in vrouwelijke lijn vererfd. In 1960 is het landgoed ondergebracht in de Stichting Duivenvoorde door de toenmalige bewoonster Barones Schimmelpenninck van der Oye. Tegenwoordig beslaat het landgoed 262 ha, waarvan 40 ha als parklandschap rond het kasteel liggen. Daarbuiten wordt land verpacht aan veeboeren en tuinders.

Tuinders hebben zich van oudsher geconcentreerd op de strandwal langs de provinciale weg. In vroeger tijden speelden de tuinderijen een belangrijke rol op Landgoed Duivenvoorde. De landerijen bij een landgoed voorzagen in de voedselbehoefte van de bewoners. Een landgoed was dan ook een zelfvoorzienende eenheid. Er waren tuinderijen en veehouderijen aanwezig en bossen om in de houtbehoefte te voorzien. Deze gunstige omstandigheden trokken veel mensen aan die zich vestigden op het landgoed. Zo werden gestaag steeds grotere delen van de Knippolder en de Duivenvoordse en Veenzijdse polder bewoond.

Er is bekend dat een deel van de Knippolder al in 1736 tot het landgoed behoorde. Op de plattegrond van 1750 (zie bijlage 15) lijkt het aannemelijk dat het perceel van Tuinderij Groenland heeft toebehoord aan de bewoners van de villa Haagwijk. Het perceel lijkt in die tijd dienst te doen als weiland. Tussen 1830 en 1849 is deze villa met landerijen opgekocht door de in die tijd op kasteel Duivenvoorde residerende mevr. Van Neukirchen genaamd Nyvenheim. De villa Haagwijk werd afgebroken en het omliggende park verwilderde tot natuurlijk bos. Op een kaart uit 1850 lijkt het perceel met bomen bedekt te zijn, net als het achterliggende perceel waar nu nog bos te vinden is. Dit bewuste perceel draagt nog steeds de naam Kwekerijbos. Het lijkt dus zo te zijn dat de tuinderij in die tijd samen met het achterliggende perceel dienst deed als boomkwekerij. Een deel hiervan is in de loop der jaren verwilderd en een deel is altijd gecultiveerd gebleven. Al voor de Tweede Wereldoorlog werden op dit perceel groenten en bloemen gekweekt.

2.4 Sociale functie van Tuinderij Groenland

Op de tuinderij werken een tiental vrijwilligers. Het gaat onder andere om mensen met een burn-out of mensen die in een andere stressvolle situatie verkeren of verkeerd hebben. De vrijwilligers helpen bij de diverse werkzaamheden op de tuinderij (zie foto 2, bijlage 16). Zij hebben hier de mogelijkheid bij te komen in de rustige en natuurlijke omgeving van het platteland. Zij kunnen hun eigen werktijden indelen en voelen zich aangetrokken tot het biologische karakter van de tuinderij. Dit aspect zorgt ervoor dat de tuinderij een bijdrage levert aan de zorg in de samenleving.

De tuinderij biedt de mogelijkheid aan veel mensen uit de omgeving om biologische producten te kopen. Zo zijn er bijvoorbeeld mensen die vanwege een allergische reactie op bijproducten van de reguliere teelt door hun arts de suggestie krijgen biologische groenten te eten. Klanten kunnen op dinsdag en zaterdag van 10.30 tot 15.00 uur terecht bij de tuinderij voor de verkoop van groenten. Zij kunnen altijd terecht bij de heer Van Haasteren met vragen en opmerkingen. De klantenkring is zeer uitgebreid. Er komen mensen uit zeer diverse milieus en uit de wijde omgeving. Hij heeft een groot aantal vaste klanten, waaronder zowel particulieren als restaurants.

Met enige regelmaat komen koks uit de buurt langs op zoek naar een bepaald soort groente. Op culinair gebied heeft de tuinderij een sociale, maar ook educatieve functie. Zo is er, vermeld in Vrij Nederland van 14 september 2002, een dag georganiseerd waarbij meesterkoks uitgenodigd waren om zonder zelf producten mee te nemen een uitgebreide maaltijd te bereiden. "Er werden een aantal meesterkoks uitgenodigd, gezamenlijk kookten zij in de tomatenkas van Van Haasteren een lunch, primitief op open vuur van houtskool, want de kas is verstoken van elektriciteit en stromend water" (Schouten, 2002).

2.5 Recreatieve functie van Tuinderij Groenland

De omgeving van Tuinderij Groenland biedt veel recreatiemogelijkheden. Het landgoed met kasteel Duivenvoorde en het omringende landelijke gebied is een bezoek waard. Tuinderij Groenland draagt bij aan de charmes van het platteland als recreatiegebied. Daarnaast past binnen de recreatiemogelijkheden tevens een bezoek aan Tuinderij Groenland. Het bedrijf ligt op 1km afstand van o.a. de Meer en Woude route, de Zoetermeerse Polderroute en de Midden-Nederland Route; allen ANWB-fietsroutes.

Tuinderij Groenland doet mee aan de landelijke open dagen Biologische Landbouw (22 & 23 juni 2002) georganiseerd door Platform Biologica. Tijdens deze dagen wordt extra aandacht besteed aan alle aspecten van biologische voeding.

Op afspraak worden rondleidingen gegeven aan groepen. Bezoekers leren op deze manier iets over landbouw en natuurwaarden op het platteland. Vooral voor kinderen uit de stad is dit vaak iets totaal nieuws.

2.6 Educatieve functie van Tuinderij Groenland

De heer Van Haasteren is erg enthousiast over de mogelijkheden van biologische landbouw en alles wat groeit en bloeit op zijn bedrijf. Hij wil dit graag uitdragen en anderen op die manier iets bijbrengen. Kinderen uit de stad hebben, naar zijn mening, vaak weinig tot geen kennis over de natuur. Zo heeft hij zelfs extreme voorbeelden van kinderen die niet weten wat een kikker is. De heer Van Haasteren wil deze stadskinderen graag meer over de natuur bijbrengen. Zodoende komt er één keer in de week of één keer in de twee weken een klas schoolkinderen naar de tuinderij waar een rondleiding wordt gegeven.

Om de kinderen, naast de kennismaking met de tuinderij, wat meer te leren over biologische landbouw is een lespakket nodig. De heer Van Haasteren is met de vraag naar zo'n lespakket naar de provincie gestapt. Deze is op dit moment, in samenwerking met de heer Van Haasteren, bezig met het ontwikkelen van een lespakket over biologische landbouw voor de regio Zuid-Holland.

De provincie wil tevens vrijwilligers gaan scholen om rondleidingen door de tuinderij te geven. Op dit moment worden de schoolklassen die een bezoek brengen aan de tuinderij rondgeleid door de heer Van Haasteren of door één van de vrijwilligers.

De al eerder genoemde diversiteit op Tuinderij Groenland en de bijzondere gewassen die geteeld worden, hebben studenten aangetrokken om via een stage deze manier van telen te leren kennen. Een aantal buitenlandse studenten (o.a. Frankrijk) werd in het bijzonder aangetrokken door de unieke kleinschaligheid op het bedrijf, in tegenstelling tot de veel voorkomende monocultures bij andere biologische en reguliere tuinderijen.

Verkassen?

Biologische Tuinderij Groenland (rechts) en aangrenzende conventionele tuinderij

Vrijwilligster aan het werk

Interieur van de kas

Verkassen?

Tussen de vakken met sla blijft ruimte over voor grassen en kruiden

Wanneer de prei eenmaal staat is er tussen de planten genoeg ruimte voor andere planten om te groeien.

Verkassen?

In deze hoek van het perceel zijn de sporen van muizen goed te zien die in de rijke grond zoeken naar wortels en zaden (en ook wel insecten).

Een torenvalk is aangetrokken door de muizen en zit op de uitkijk op de kas van de burel.

Slootkantbeheer resulteert in een grote variatie aan planten langs de sloten die de tuinderij omringen.

Verkassen?

Een karakteristieke doorkijk in het coulissenlandschap.

Om de kas aan het zicht te onttrekken zijn fruitbomen geplaatst.

Op andere plaatsen staan groepjes fruitbomen.

Verkassen?

3 BELEIDSKADER

In dit hoofdstuk wordt vanaf rijksniveau tot gemeentelijk niveau gekeken naar de verschillende plannen. Ook is weergegeven welke subsidiemogelijkheden voor de overheid van toepassing zijn op deze situatie. Deze zijn voor hen een mogelijkheid hun plannen te financieren. In bijlage 4 is schematisch weergegeven hoe het beleidskader met betrekking tot de Duivenvoorde corridor in elkaar steekt. In de volgende paragrafen zullen de verschillende beleidsstukken na elkaar behandeld worden. Hierin zal vooral naar voren komen welke gedeeltes van de plannen van belang zijn voor Tuinderij Groenland.

In deze inleiding moet onder de aandacht gebracht worden dat alle plannen die hier behandeld worden, geen van alle vast staan of een uitvoeringsstatus hebben. De nieuwe Vijfde Nota voor Ruimtelijke Ordening ligt ten grondslag aan deze plannen. Op het moment van schrijven is deze nota nog niet goedgekeurd door de regering. De verwachtingen zijn dat deze nota na de samenstelling van het huidige demissionaire kabinet (Balkenende 1) eventueel aangepast zal worden, voordat deze goedgekeurd zal worden. Het kabinet heeft aangegeven een heel andere visie te hebben op de ruimtelijke ordening. Zij is van mening dat in het vorige voorstel van de nota de nadruk te veel lag op natuurontwikkeling. Totdat deze vijfde nota is goedgekeurd zijn de oude nota en daaraan gekoppelde beleidsstukken nog van kracht. Deze zullen aan het eind van dit hoofdstuk kort behandeld worden.

3.1 Streekplan Zuid – Holland west

Aanleiding

De Vijfde Nota voor de Ruimtelijke Ordening zet de hoofdlijnen voor ruimtelijke ordening in Nederland uiteen en is opgesteld door de hogere overheden. Om het gedachtegoed van deze nota door te laten werken bij lagere overheden en de praktische uitvoering te garanderen, is begonnen met het opstellen van een streekplan Zuid-Holland west. Binnen dit streekplan zullen de ideeën uit de vijfde nota uitgewerkt worden in een plan dat vorm gaat geven aan de ruimte in de regio Zuid-Holland west.

Hoofdlijnen

In het ontwerpstreekplan Zuid-Holland west presenteert het provinciebestuur van Zuid-Holland een visie voor de ruimtelijke ontwikkeling voor de regio Zuid-Holland west. De planperiode voor dit streekplan loopt vanaf de vaststelling in Provinciale Staten in februari 2003 tot januari 2015. Het beleid is ontwikkeld in overleg met de bestuurlijke en maatschappelijke partners, waarbij regionaal aangedragen visies de bouwstenen vormden. In dit streekplan wordt verder geprobeerd de plannen van het Rijk te integreren met regionale plannen.

De functie van de Duivenvoorde corridor is dat deze een verbindingszone gaat vormen tussen het Groene Hart enerzijds en de duin- en kuststreek anderzijds. De corridor is de laatste ecologische verbinding tussen deze streken en het is daarom van groot belang dat deze behouden blijft.

De verstedelijking in deze regio tegengaan en ervoor zorgen dat Leidschendam en Voorschoten niet aan elkaar groeien is tevens een ambitie van dit plan. Dit zal moeten gebeuren door de groene corridor tussen Leidschendam en Voorschoten te behouden. Deze dreigt dicht te slibben als gevolg van meer verstedelijking. Door de corridor om te vormen tot ontwikkelingszone voor natuur, recreatie en landschap wil de provincie de corridor behouden. Het omvormen van deze corridor zal worden uitgevoerd door de gemeenten Leidschendam en Voorschoten.

Uitwerking

Het streekplan Zuid-Holland west geeft de leidraad voor de omvorming van de Duivenvoorde corridor weer. Het ziet de corridor als een plek waar voornamelijk natuurontwikkeling plaats moet vinden, maar met inbegrip van recreatief medegebruik. In het streekplan wordt de corridor genoemd als een onderdeel van de provinciale ecologische hoofdstructuur. De concrete plannen voor de Duivenvoorde corridor zullen opgesteld worden door de gemeenten in de vorm van een structuurvisie. Deze structuurvisie zal verder worden uitgewerkt in de bestemmingsplannen voor dit gebied. Deze laatste stap zorgt ervoor dat de plannen daadwerkelijk in de uitvoeringsfase terecht komen en juridisch geldig zijn.

Het streekplan geeft nog geen definitieve maatregelen aangaande de Duivenvoorde corridor, maar wel in hoofdlijnen het te volgen beleid.

Hieronder zullen de hoofdlijnen beschreven worden, die betrekking zullen hebben op de Duivenvoorde corridor en de tuinderij.

Maatregelen

In het kader van dit streekplan wordt op dit moment gewerkt aan concrete voorstellen voor waterhuishouding, recreatie en landschapsontwikkeling in dit gebied. De belangrijkste elementen hierbij zullen zijn:

- ?? Handhaving en uitbreiding van de reeds bestaande open ruimte
- ?? Versterking van het karakter van coulissenlandschap
- ?? Versterking van het ontginningspatroon
- ?? Sanering van verspreide glastuinbouwcomplexen inclusief de buitenruimte
- ?? Verbetering van het landschapsbeeld en de kwaliteit van het oppervlaktewater

In het streekplan komt de Structuurvisie Duivenvoorde aan de orde (zie §3.7).

Daarin worden drie bouwstenen aangedragen die kunnen helpen de verstedelijkingsdruk te weerstaan en de groenstructuur te versterken. Eén daar van is:

- ?? Veiligstellen van de agrarische functie, bijvoorbeeld door agrarisch natuurbeheer, waarmee zowel agrarische doeleinden als de landschappelijke en ecologische waarden en de waterhuishouding kunnen worden bevorderd.

Versterking van het natuur- en cultuurlandschap is alleen mogelijk indien detail- en glastuinbouwbedrijven gesaneerd of uitgeplaatst worden. Zij zullen moeten wijken voor nieuwe coulissen die worden ingepast in het bestaande landschap van landgoederen, boerderijen en buitenplaatsen. Wanneer glastuinbouwbedrijven voor andere ruimtelijke ontwikkelingen moeten wijken, kunnen zij zich op een aangewezen regionale of nationale projectlocatie vestigen.

De provincie wil deze glastuinbouwcomplexen van maximaal 5800 hectare ontwikkelen in het Westland, de B-driehoek (Berkel-Rodenrijs, Bleiswijk en Bergschenhoek) en de Zuidplaspolder (zie bijlage 9). Nieuw te ontwikkelen locaties moeten voldoen aan duurzaamheidscriteria. Het betreft de Oranjabuitenpolder bij Maasdijk, de Zuidplaspolder onder Zevenhuizen-Moerkapelle, de Wilde venen boven dezelfde woonkernen, de gebieden Binnenmaas en Oostzomerlandse polder in het noorden en het oosten van de Hoeksche Waard, in 's-Gravendeel en Strijen de polders Oud en Nieuw Bonaventura, de polder Grooten Blok op Oostflakkee en Tinte en Vierpolders op Voorne. Dit nieuwe te vormen gebied beslaat ongeveer 1800 hectare. Tevens zijn er gebieden die op de nominatie staan om tot tuinbouwlocatie aangewezen te worden maar waar tegelijkertijd ook ander ruimtelijke claims op liggen. Gevonden zijn in Nootdorp het gebied Noukoop, in

Nieuwekerk de Albert't Hartweg, de Reijerwaard in Ridderkerk, Sion/t Haantje in Rijswijk, de Noordpolder in Berkel en Rodenrijs en in Bleiswijk de Overbuurtsepolder. In het totaal staat hier nog 840 hectare ter discussie (www.agriholland.nl 27 mei 2002).

Voor de grondgebonden landbouw wordt de mogelijkheid geboden haar economisch draagvlak te verbreden. Concreet gaat het hier om het verbreden van landbouw naar natuur-, landschaps- en waterbeheer. Ook recreatieve en zorgdiensten behoren tot de mogelijkheden.

Gelet op de gewenste sanering van met name glastuinbouwcomplexen wordt gedacht aan een "ruimte-voor-ruimte-concept". Dit houdt in dat aan de rand van de corridor groene woonmilieus worden ontwikkeld met een omvang van 150-200 dure woningen op 10 ha nieuw te ontwikkelen woongebied. Een substantieel deel van de gronduitgifteprijs dient vervolgens beschikbaar te komen voor de sanering van glastuinbouw.

Verdere ontwikkeling

Het ontwerpstreekplan wordt in februari 2003 goedgekeurd, er van uitgaande dat de vijfde nota op dat moment is vastgesteld. Vanaf dat moment kunnen de lagere overheden starten met het concreet uitvoeren van de beleidsstukken die zijn voortgekomen uit het ontwerpstreekplan.

(Uit Ontwerpstreekplan en gesprek met Monique Melger , provincie ZuidHolland (zie bijlage 6))

3.2 Groenblauweslinger

De Groenblauweslinger is de Svormige open ruimte die resteert tussen de Haagse en de Rotterdamse agglomeratie en die het Groene Hart verbindt met Midden-Delfland. De overheid wil voorkomen dat de Haagse en Rotterdamse regio's aaneengroeien tot één verstedelijkt gebied. De Groenblauweslinger moet ervoor zorgen dat de balans tussen groen en steden in evenwicht blijft. Verder geeft het een kwaliteitsimpuls aan het leef-, woon- en werkklimaat in deze regio. Daarmee vergroot het de aantrekkelijkheid voor woon- en vestigings-mogelijkheden van het zuidelijk gebied van de Randstad.

Het is de bedoeling dat dit gebied de komende jaren uitgroeit tot een waterrijk natuurgebied van ongeveer 200 km². Het landschap zal bestaan uit een netwerk van bestaande en geplande natuur- en recreatiegebieden, waarin water gebruikt zal worden als rijkdraad. Er zal gewerkt worden aan duurzaam waterbeheer en een duurzame omgeving. In bijlage 8 is te zien hoe de Groenblauweslinger zal gaan lopen.

Het gebied krijgt een ecologische en recreatieve functie waar de ruim twee miljoen omwonenden gebruik van kunnen maken. Dankzij de netwerkstructuur wordt het mogelijk voor kortere of langere tijd te recreëren.

Bij deze plannen is het zaak rekening te houden met zowel nationale als regionale en lokale belangen. Dit maakt dat de middenbestuurslaag, in de vorm van de provincie, hier degene is die de centrale organisatie en coördinatie op zich neemt. Daar het Rijk graag de ruimtelijke kwaliteit in deze regio wil verbeteren heeft zij hiervoor de nodige budgetten gecreëerd. Voor de uitvoering van dit project zal intensief worden samengewerkt met de gemeenten, waterschappen, recreatieschappen en belangengroepen. Het is de bedoeling om de Groenblauweslinger in 2010 te voltooien.

Naast deze Groenblauweslinger zullen een aantal verbindingsgebieden ontwikkeld worden. Deze gebieden zullen de Groenblauweslinger verbinden met aangrenzende natuurgebieden die niet onder de slinger vallen. De Duivenvoorde corridor is één zo'n verbindings-

zone. Deze corridor verbindt het duingebied Den Haag –Katwijk met de Groenblauweslinger en krijgt de functie van groene verbindingszone. Het gebied is reeds gedeeltelijk groen, maar zal nog vrijgemaakt moeten worden van een aantal detailhandel- en glastuinbouwbedrijven. De bedoeling is hier een coulissenlandschap (zie § 3.7) te ontwikkelen. In bijlage 7 is te zien waar deze verbinding zal komen te liggen. Het rode vierkant geeft daarin aan waar de Duivenvoorde corridor een verbinding zal gaan vormen tussen het duingebied Den Haag –Katwijk (hierover meer in de volgende paragraaf) en de Groenblauweslinger.

(www.groenblauweslinger.nl, 11-11-2002)

3.3 Gebiedsgerichte aanpak Den Haag - Katwijk

“... Daarnaast maakt de corridor deel uit van de Landinrichting Leidschendam (later Structuurvisie Duivenvoorde) en is in 1999 de Gebiedsuitwerking Den Haag–Katwijk gestart (waaronder een globaal programma voor de corridor).”

(Uit: *Samenvatting structuurvisie Duivenvoorde*)

Voor het gebied tussen Den Haag en Katwijk wordt in de komende vijf jaar uitvoering gegeven aan een plan van aanpak in het kader van het project Gebiedsgerichte aanpak Den Haag - Katwijk. Het hoofddoel is het versterken van de recreatieve functie in het gebied door verbetering van de recreatieve structuur en de landschappelijke kwaliteiten die mede gedragen worden door cultuurhistorisch waardevolle elementen.

De zone Den Haag-Katwijk omvat het gebied tussen de Noordzee en de A4 (zie bijlage 8). Deze wordt in het noorden begrensd door de Leidse agglomeratie en in het zuiden door het stedelijk gebied van Den Haag, Leidschendam-Voorburg. Het gebied is een belangrijke buffer tussen de genoemde verstedelijkte gebieden. Dit zorgde ervoor dat het in de Vierde Nota voor de Ruimtelijke Ordening aangewezen was als Rijksbufferzone. Deze Rijksbufferzones worden in de Vijfde Nota voor de Ruimtelijke Ordening omgezet tot Regionaal Park. Binnen de onzekerheid op dit moment omtrent de Vijfde Nota (zie inleiding hoofdstuk 3) lijkt het toch waarschijnlijk dat begrippen als Regionaal Park wel overeind blijven.

Het gebied maakt onderdeel uit van het Belvédère-gebied tussen Den Haag en Wassenaar (zie §3.5), met de landgoederen als belangrijkste cultuurhistorische elementen.

Het gebied is landschappelijk waardevol vanwege de nog grotendeels gave overgang van het duingebied, via eeuwenoude landgoederen naar het veenweidegebied in het Groene Hart. De bebouwing (inclusief de landgoederen) heeft plaatsgevonden op de strandwallen, terwijl de veehouderij gevestigd is in de strandvlakten. De Duivenvoorde corridor aan de oostkant vormt een belangrijke groene buffer tussen Leidschendam en Voorschoten en is tevens een cruciale ecologische verbinding tussen het Groene Hart en de kust.

(Uit: *Ontwerpstreekplan Zuid - Holland west*)

3.4 Pact van Duivenvoorde

In het verleden zijn vele nota's en plannen geschreven om de Duivenvoorde corridor zo goed mogelijk te behouden en te verbeteren. De realisatie van de beleidsdoeleinden blijft echter achter bij de verwachtingen. Dit baart met name de gemeenten zorgen.

Met deze gegevens op de achtergrond is in januari 2001 een intentieverklaring ondertekend door de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Voorschoten en Wassenaar in een intergemeentelijke samenwerking. In dit Pact van Duivenvoorde spreken de drie gemeenten de volgende intenties uit:

Verkassen?

- ?? Het aangaan van een strategische samenwerking voor het behoud en de versterking van de openheid, van de natuurlijke en landschappelijke waarden en van de cultuurhistorische waarden, alsmede voor vergroting van de waterkwaliteit en kwantiteit in de Rijksbufferzone binnen hun grondgebied;
- ?? Het maken van een knelpuntenanalyse op het terrein van organisatie, beleidscoördinatie, afstemming en financiering;
- ?? Het op basis van de geïnventariseerde knelpunten opstellen van een uitvoeringsprogramma voor het reeds geformuleerde beleid voor de Rijksbufferzone om behoud en versterking van de Rijksbufferzone binnen de drie gemeenten feitelijk tot stand te kunnen brengen. Dit in overleg met de belangenorganisaties op het gebied van landbouw, recreatie, cultuurhistorie en natuur- en landschapsontwikkeling.

De drie gemeenten weten zich gesteund door de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en het college van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland. Zij vinden de slagvaardige uitvoering van het bufferzonebeleid belangrijk en zien ook het belang van intergemeentelijke samenwerking in.

De bestuurlijke stuurgroep 'Pact van Duivenvoorde' begeleidt de ontwikkeling van de integrale cultuurhistorische visie (Belvédère-visie, zie § 3.5) tussen de duinen en het Groene Hart. Ook is gestart met het opstellen van een plan van aanpak voor het realiseren van de structuurvisie die is opgesteld voor de Duivenvoorde corridor.

(Van www.wassenaar.nl 4 nov 2002)

3.5 Nota Belvédère

"... bevindt zich Kasteel Duivenvoorde dat met zijn omgeving een zeer belangrijke cultuurhistorische waarde heeft. Dat is onderstreept door aanwijzing van het gebied als deel van de cultuurhistorische hoofdstructuur, als provinciaal Topgebied, als Belvédère-gebied (Landgoederen Den Haag-Wassenaar) en als beschermd dorpsgezicht. De gemeenten Wassenaar, Leidschendam en Voorschoten en de provincie Zuid-Holland geven uitvoering aan het Belvédère-project 'Cultuurhistorische visie Bufferzone Duivenvoorde'. Doel is een omslag in ruimtelijk beleid te bewerkstelligen, waarbij cultuurhistorie de dominante factor wordt."

(Uit: *Ontwerpstreekplan Zuid Holland west*)

In bijlage 10 is goed te zien dat de gehele Duivenvoorde corridor behoort tot een Belvédère-gebied.

Belvédère is een initiatief van vier ministeries: VROM, OCenW, LNV en V&W. Hun streven om cultuurhistorie meer te betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen staat verwoord in de Nota Belvédère. Deze nota is in november 1999 in de Tweede Kamer besproken. De nota is enthousiast ontvangen door de politiek, overheden, beroepsgroepen en maatschappelijke organisaties.

De hoofddoelstelling van de nota luidt: de cultuurhistorische identiteit wordt sterker richtinggevend voor de inrichting van de ruimte, en het rijksbeleid zal daarvoor goede voorwaarden scheppen.

Uitgangspunt vormt de gedachte dat het belang van cultuurhistorie onderdeel uitmaakt van de planvorming en dus onderdeel uitmaakt van de reguliere plankosten. Om aan het Belvédère-beleid uitvoering te geven, wordt er vanuit de rijksoverheid in eerste instantie gewerkt aan het beter inzetten van bestaande, sectorale middelen. Daarnaast zullen er

echter extra middelen ter beschikking worden gesteld, oplopend van 11 miljoen euro in 2000 tot 18 miljoen euro in 2003 en volgende jaren.

De gebieden, aangewezen in de nota Belvedere, hebben op zichzelf geen wettelijke status. Wel vormt deze aanwijzing het startpunt voor een beleidsmatige aanpak, zoals voor de Vijfde Nota voor de Ruimtelijke Ordening. Cultuurhistorisch waardevolle elementen, ensembles en deelgebieden in 17 Belvedere-gebieden zijn in deze nota voorzien van een groene contour. Deze contour biedt een hoge mate van bescherming voor de aanwezige cultuurhistorische waarden.

(Van : www.belvedere.nu 5 november 2002)

3.6 ReUrba

“De landschappelijke kwaliteiten enerzijds en de verstedelijkingsdruk anderzijds zijn aanleiding geweest om de corridor in Europees verband voor te dragen als onderzoeksgebied voor herstructurering van stadsrandgebieden. Het plangebied behoort zodoende reeds sinds januari 2000 tot het aandachtsgebied van de Europese Unie in het kader van het project ReUrba (restructuring urban areas).”

(Uit: Structuurvisie Duivenvoorde)

De algemene doelstelling van het project ReUrba is bij te dragen aan de vernieuwing van bestaande stedelijke gebieden die in verval zijn geraakt en aan meer duurzaamheid in de steden in het NWMA (noordwestelijk stedelijk gebied) in het algemeen. Hiertoe hebben de partners (Nederland, Duitsland, Groot-Brittannië en Frankrijk) vijf hoofddoelen vastgesteld.

- ?? Ten eerste willen zij binnen het NWMA-gebied netwerken opzetten die de transnationale uitwisseling van kennis en ervaring mogelijk zullen maken.
- ?? Het tweede doel is het opstellen van verslagen over regionale casestudies (hier is Leidschendam er één van), die informatie zullen opleveren over de regionale context en herstructurering. Deze informatie zal verder worden uitgewerkt in de verslagen van proefprojecten en uiteindelijk worden opgenomen in een handboek.
- ?? Ten derde zullen proefprojecten worden uitgevoerd, waarbij de partners diepgaand onderzoek zullen verrichten over geselecteerde thema's die verband houden met de herstructureringsprocessen van de stedelijke gebieden binnen het NWMA.
- ?? De vierde doelstelling is het ontwikkelen van strategieën voor de herstructurering van deze stedelijke gebieden door bestudering van herstructureringsprojecten binnen de vier deelnemende landen.
- ?? De vijfde doelstelling is het gezamenlijk opstellen van het handboek voor ontwikkelingsstrategieën.

Case studie Leidschendam:

Doelstelling van de case

- ?? Het stoppen en terugdringen van het verstedelijkingsfront in de regio Haaglanden.
- ?? Bescherming, behoud en gebruik van de rurale en omgevings-eigenschappen.
- ?? Behoud van de bufferfunctie.
- ?? Verbetering van de ruimtelijke en functionele samenhang binnen de gebieden
- ?? De ontwikkeling van een duurzame landgebruikstructuur

Definitie van het probleem

Op welke manier moeten de gebieden in de case studie geherstructureerd worden om bij te kunnen dragen aan een duurzamere vorm van landgebruik en de bufferfunctie tegen

verstedelijking in stand te houden? Hoe kan deze herstructurering het beste uitgevoerd worden?

Over het algemeen zal in de case studie behandeld worden:

- ?? De mogelijkheden om een meer open en groen landschap tussen de stedelijke regio's Haaglanden en Leiden terug te krijgen. Dit voorkomt het aan elkaar groeien van beide stedelijke gebieden en de afname in aantal en grootte van het open landelijk gebied in de Randstad. Dit houdt voornamelijk herontwikkeling van bebouwing en land in.
- ?? Het verhogen van de waarde van het landschap, inclusief de ecologische en milieuwaarden, en daarmee bij dragen aan duurzaamheid. Belangrijke aspecten zijn water (zowel grondwater als oppervlaktewater), biodiversiteit karakteristieke landschapselementen, etc.
- ?? Herontwikkeling ten behoeve van nieuwe recreatiegebieden, momenteel gecombineerd met de noodzakelijke waterbassins, later eventueel met golfbanen en privégebieden om boerderijen.
- ?? Creëren van betere toegang tot groene gebieden voor de lokale bevolking door herstructurering en herindeling.

(Van: www.ReUrba.org 1 nov 2002)

3.7 Structuurvisie Duivenvoorde

Aanleiding

De provincie Zuid-Holland en de gemeenten Leidschendam en Voorschoten hebben het initiatief genomen een lange termijn visie samen te stellen voor het landelijk gebied tussen de beide gemeenten. Deze visie is een nadere uitwerking van het ontwerpstreekplan en de gebiedsgerichte aanpak (zie §3.1 en §3.3). Deze corridor bevat bijzondere landschappelijke waarden zoals omvangrijke landgoederen, bossen, open weiland, boerderijen, buitenplaatsen en monumenten. Feitelijk is het de laatste groene verbinding tussen de strandwallen bij Wassenaar en het Groene Hart van de Randstad.

De corridor fungeert ook als recreatief uitloopegebied voor de regio's Leiden en Haaglanden. De overheden willen deze dubbelfunctie beschermen en daarom de verstedelijking in de corridor tegen gaan.

De begrenzingen van het gebied bestaan uit de spoorlijn Den Haag – Leiden, de Vliet en de randen van de bebouwde kom van Leidschendam en Voorschoten. Midden in de corridor ligt de provinciale weg tussen Leidschendam en Voorschoten, de Veurse weg. Het verkeer veroorzaakt een stroom van ca. 20.000 voertuigen per etmaal. Door de gestage uitbreiding van de glastuinbouw en sluipende verstedelijkingsprocessen dreigt de corridor zijn huidige betekenis te verliezen. Ook is er een geleidelijke afname van karakteristieke of cultuurhistorisch waardevolle landschapselementen, zowel in kwaliteit als in aantal. Deze hebben een belangrijke ecologische en landschappelijke functie zoals oppervlaktewater, houtopstanden en zoomvegetatie.

In bijlage 11 is te zien hoe de huidige situatie in de corridor is.

Landschappelijke waarde

Leidraad voor het ruimtelijk beleid in de corridor blijft ook in de toekomst het beeld van een waardevol cultuurlandschap respectievelijk coulissenlandschap. Kenmerkend hiervoor is een zeer gevarieerd landschapsbeeld bestaande uit grote groencomplexen (b.v. landgoederen of buitenplaatsen) afgewisseld met open (weilanden) en besloten landschapselementen. Door deze afwisseling ontstaan de karakteristieke doorkijken in het landschap (foto9, bijlage 16).

De basis van de ruimtelijke structuur en samenhang in de corridor vormt het zogenaamde "strandwallenlandschap". Dit landschapstype bestaat uit een stelsel van langgerekte strandwallen en oude strandvlaktes evenwijdig aan de kustlijn. De strandwallen zijn ontstaan uit oude duinen, die reeds eeuwen geleden langs de Nederlandse kust zijn gevormd. Door langdurige cultivering en erosie hebben zij hun duinachtige karakter in de loop der tijd echter verloren en zijn thans alleen nog als lichte (duin)ruggen of (strand)wallen herkenbaar.

De cultivering van het strandwallenlandschap is begonnen vanuit de relatief droge zandgronden. Hier werden langs de belangrijkste verbindingswegen verschillende woonplaatsen aangelegd, die geleidelijk aan het karakter hebben gekregen van lange, onregelmatige reeksen vergelijkbaar met een kralen snoer. Daarbij kan onderscheid gemaakt worden tussen een losse reeks aan landgoederen enerzijds en open lintbebouwing anderzijds. Andere karakteristieke elementen in de corridor zijn solitaire of vrijstaande boerderijen en woonhuizen. Daarbij gaat het geregeld ook om bebouwing, welke door toevoeging van bijgebouwen of bedrijfsopstallen in de loop der tijd de vorm van clusterbebouwing heeft aangenomen.

De bebouwing in de corridor bestaat tenslotte ook uit een grote hoeveelheid bedrijfsgebouwen. Daarbij gaat het vooral om tuinbouwkassen met teelten waarin de nadruk ligt op computergestuurde bedrijfsvoering.

Gevolgen van verstedelijking

De effecten van de aanwezigheid bedrijven in de corridor zijn feitelijk vergelijkbaar met die van andere stedelijke functies. Net als bij woningen, handelsbedrijven of andere soortgelijke functies is hier sprake van permanente bebouwing of bedrijfsvoering en moeten de kassen dus als een vorm van verstedelijking worden beschouwd. Hun vergaande automatisering en geringe ruimtelijke en ecologische samenhang met de rechtstreekse omgeving bevestigen dat deze van oorsprong groene functie in de loop der tijd veranderd is in een duidelijk stedelijke of "rode" functie zonder recreatieve, landschappelijke of ecologische betekenis.

In bijlage 15 staat aangegeven waar gemeente Leidschendam en gemeente Voorschoten hun rode contour hebben getrokken. Hierbinnen heeft het gebied een stedelijke functie. Alles daarbuiten heeft een groene contour, waarin geen stedelijke functies mogen voor komen.

Een bijkomend verschijnsel van de geleidelijke verstedelijking is het verlies aan karakteristieke landschapselementen, vergezichten en specifieke bebouwing. Dit heeft onder meer geleid tot het verdwijnen van kleine bosschages of houtwallen van hakhout. Door hun maat en besloten karakter hebben glastuinbouwkassen een even dominant als "in zichzelf gekeerd" karakter, hetgeen de openheid, uitstraling en samenhang in de corridor niet ten goede komt.

Het recreatienetwerk tussen Leidschendam en Voorschoten bestaat op dit moment uit regionale fiets- en wandelroutes. Lokale verbindingen die de corridor in verschillende richtingen ontsluiten zijn min of meer beperkt tot de randen van de bebouwde kom. De mogelijkheden tot een intensieve landschapsbeleving worden derhalve onvoldoende benut. Naast de bestaande lange routes is er vooral behoefte aan fiets-, wandel- en kanofaciliteiten die de corridor over korte afstanden en op verschillende manieren beleefbaar maken.

De ecologische kwaliteit van de corridor kan worden verbeterd door een doelgerichte ontwikkeling van nieuwe landschapselementen. Net als de oude coulissen kunnen zij als stapstenen bijdragen aan de verbetering van het leefmilieu voor vogelsoorten en diersoorten die gebruik maken van zoomvegetatie in bosranden, houtwallen en perceelranden.

Hoofdpijnen van de structuurvisie

De grootste bedreiging voor de corridor ligt in het geleidelijke karakter van de verstedelijking, versnippering en verdichting van open landschapseenheden en de nivelering van het landschapbeeld. De ontwikkeling van de corridor is daarom naast de handhaving en versterking van de bestaande kwaliteiten gericht op:

- ?? Ruimtewinst in thans versnipperde en dichtslibbende gebieden
- ?? Stimulering van agrarisch natuurbeheer ter bevordering van landschappelijke en cultuurhistorische waarden
- ?? De vergroting van de aantrekkingskracht van het gebied door saneringen herontwikkeling van bedrijvenlocaties
- ?? De doelgerichte bevordering van nieuwe groene milieus (b.v. nieuwe biotopen of coulissen met een groen-recreatief karakter)
- ?? Een verdere differentiatie van het recreatieaanbod (land- en waterrecreatie, natuur- en landschapsbeleving)
- ?? Uitbreiding van het thans vooral regionale recreatienetwerk
- ?? De verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater
- ?? Vergroting van de buffercapaciteit van het oppervlaktewater om gebiedseigen water vast te houden

(Uit: Structuurvisie Duivenvoorde)

“De nadruk bij deze plannen ligt **niet** op een ecologische verbindingzone. Dit in tegenstelling tot de gemeente die zich er wel van bewust is dat dat op deze kleine schaal en met de provinciale weg in de corridor niet haalbaar is. Belangrijker is dat er een groene zone ontstaat met recreatiemogelijkheden, die er voor zorgt dat de twee woonkernen niet aan elkaar groeien. Onderdeel van deze plannen is het saneren van de aanwezige glastuinbouw, de woonhuizen mogen blijven staan.”

(Gesprek met dhr. Gordijn, gemeente Voorschoten, zie bijlage 5)

In bijlage 13 is te zien hoe de corridor er uit zou moeten gaan zien.

Maatregelen en middelen

Er moet worden geconstateerd dat zowel bij de hogere als de lagere overheden adequate instrumenten ontbreken om de negatieve effecten van geleidelijke functieveranderingen of bedrijfsvergrotingen op te vangen. Zo kunnen gemeenten voor een dergelijk beleid niet terugvallen op uitkoopregelingen of andere vergelijkbare instrumenten en ontbreken op cruciale momenten financiële middelen voor de aankoop van vrijkomende bedrijven. Feitelijk missen de gemeenten middelen voor een doelgerichte sanering van zowel detailhandel- als glastuinbouwbedrijven. Dit wordt bovendien bemoeilijkt door lange afschrijffperioden van de hoge investeringen, de beperkte mogelijkheden tot herhuisvesting op andere locaties en de krappe middelen voor de verwerving van kassen. Handhaving en versterking van de landschappelijke en ecologische kwaliteiten zijn alleen mogelijk indien de betrokken overheden de mogelijkheden verruimen om knelpunten en belemmerende functies te saneren.

De groenstructuur in de structuurvisie omvat ca. 170 ha open weide gronden. Om de verstedelijkingsdruk op deze plekken te kunnen weren, moet de agrarische functie in deze gebieden ook in de toekomst worden veiliggesteld. Mogelijkheden hiertoe bieden o.a. agrarisch natuurbeheer, waarmee zowel agrarische doeleinden als de landschappelijke en ecologische waarden kunnen worden bevorderd (zie verder §4.5).

Verkassen?

Voor alle nieuwe coulissen zal tijdens de nadere uitwerking van de structuurvisie per locatie moeten worden bepaald hoe deze moeten worden ingericht. De in de visie opgenomen contouren bieden daarbij ruimte voor restauratie conform oude inrichtingsplannen maar ook voor "Rood voor Groeistrategieën" met een eigentijdse vormgeving. Denkbaar zijn bijvoorbeeld de herinrichting van tuinbouwkassen tot dag-recreatieve complexen, voorzieningen voor de milieueducatie of rustpunten langs fiets-, wandel- en kanoroutes.

Samengevat kan worden gesteld dat de structuurvisie voorziet in:

- ?? De stimulering van natuurlijke oeverzones en natte graslanden met een omvang van 50 ha
- ?? Herstel en bevordering van buitenplaatsen en bosschages met een omvang van 45 ha
- ?? Sanering van ca. 85 ha aan bedrijven en kassen (incl. buitenruimte)
- ?? De aanleg van nieuw oppervlaktewater met een omvang van ca. 5 ha
- ?? Nieuwe fiets- en wandelpaden met een lengte van 4400 m

Noodzakelijk is een verfijning van het beleid, waarin landschappelijke, ecologische en ruimtelijke winst desnoods ook met een in omvang beperkte stedelijke functie gestimuleerd wordt. Open staat men onder bepaalde voorwaarden voor een "transformatie van bestaande bebouwing" in de vorm van saneringen of een "functieverandering, die bijdraagt aan de te beschermen waarde".

De structuurvisie Duivenvoorde omvat een ontwikkelingsrichting die voor delen van de corridor aanzienlijk afwijkt van het huidig grondgebruik. De gemeenten Leidschendam en Voorschoten realiseren zich dit. De structuurvisie moet dan ook worden gezien als een ambitie voor de langere termijn. In de vervolgstappen zullen voor deelgebieden "pilots" of nadere verkenningen plaatsvinden over concrete maatregelen en prioriteitstellingen. Hoge prioriteit ligt onder meer bij de sanering van kassen tegenover kasteel Duivenvoorde, langs de provinciale weg, het meest centrale deel van de corridor.

(Uit structuurvisie Duivenvoorde)

"In principe is het ontwerp van de structuurvisie af. Er is een inspraakronde geweest en daarmee kan het plan nog enigszins veranderen. Binnenkort zal de definitieve versie gepubliceerd worden. Het plan stelt niet dat er mensen verplicht worden te vertrekken. Er zijn inmiddels een aantal bedrijven uitgekocht en een aantal hebben zelf aangegeven dat ze willen vertrekken. De gemeenten hopen dat door het gebied onaangenaam te maken voor glastuinbouwers, deze uiteindelijk vanzelf weg zullen gaan. Er mogen in ieder geval geen nieuwe kassen gebouwd worden en bestaande bedrijven mogen niet uitgebreid worden. Het is nu zaak voor de gemeente te gaan lobbyen bij de provincie en LNV om geld binnen te krijgen waardoor het project uitgevoerd kan worden. Als een tuinder zou vertrekken zal de vrijgekomen grond dus ook niet meteen omgevormd worden omdat daar geen geld voor is. De gemeenten verwachten met de groene woonlocaties geld binnen te halen voor het project. Het is een hele lange termijn visie; het heeft 35 jaar geduurd voordat de corridor zo dichtgeslibd is, dus het zal ook wel weer even duren voordat alle glastuinbouwbedrijven zijn verdwenen.

De gemeenten hebben gezamenlijk de structuurvisie geschreven en proberen ook bij de uitvoering zoveel mogelijk samen te werken. Als het echter aankomt op bindende beslissingen, bijvoorbeeld over saneringen, dan is de gemeente op wiens grondgebied het object zich bevindt de verantwoordelijke en degene die de uiteindelijke beslissing neemt."

(Gesprek met dhr. Gordijn, gemeente Voorschoten, zie bijlage 5)

3.8 Bestemmingsplan

Een bestemmingsplan is het enige ruimtelijke beleid dat juridisch bindend is. Een bestemmingsplan zegt iets over het gebruik van de grond en de opstellen en het bepaalt de bouwmogelijkheden op de grond (www.bestemmingsplan.nl, 15 nov 2002).

In het huidige bestemmingsplan van de gemeente Voorschoten zijn de plannen tot saneren van de kassen in de Duivenvoorde corridor niet tot beleid gemaakt. De Duivenvoorde corridor wordt hier ingenomen door tuinbouwbedrijven met kassen, grasland, bebouwing en enkele percelen bos.

In het huidige bestemmingsplan van de gemeente Voorschoten staat op het perceel van Tuinderij Groenland een kas aangegeven. Dit houdt in dat tijdens de periode dat dit bestemmingsplan geldt, de heer Van Haasteren de mogelijkheid heeft om de kas te vervangen of herstelwerkzaamheden uit te voeren.

Verkassen?

4 KNELPUNTEN

Naar aanleiding van de Vijfde Nota voor de Ruimtelijke Ordening hebben de provincie Zuid-Holland en de gemeenten Voorschoten en Leidschendam plannen opgesteld voor de herinrichting van de Duivenvoorde corridor (zie 3.7). Tuinderij Groenland bevindt zich in het gebied waar deze plannen over spreken.

De visie van de overheid en de visie van de tuinderij komen niet op alle punten overeen. Dit leidt tot een aantal knelpunten. In de volgende paragrafen zullen deze aan de orde komen. Eerst zullen de overeenkomsten besproken worden. Dit zijn de recreatieve, educatieve en sociale functies van de tuinderij en de biologische bedrijfsvoering. Mogelijkheden tot ontwikkeling liggen binnen de cultuurhistorie van het gebied. De knelpunten bevinden zich op het gebied van de communicatie tussen overheid en tuinderij, natuur- en landschappelijke waarden en de kas van de tuinderij. Suggesties en aanbevelingen voor de knelpunten zijn bijgevoegd.

4.1 Recreatieve, educatieve en sociale functie

De Duivenvoorde corridor bevindt zich in een dicht stedelijk gebied tussen de woonkernen van Voorschoten en Leidschendam. Dit zorgt ervoor dat de corridor een belangrijke recreatieve functie vervult. In de structuurvisie Duivenvoorde komt naar voren dat recreatief medegebruik van het gebied dan ook mogelijk moet blijven. (zie §3.7) Tuinderij Groenland kent een recreatieve functie welke eerder in hoofdstuk 2 al beschreven is.

Tevens wordt op Tuinderij Groenland veel aandacht geschonken aan educatie over biologische landbouw waar al eerder over gesproken is in §2.6.

De overheid draagt actief bij aan het stimuleren van milieueducatie en voorlichting omtrent biologische landbouw. Dit doet zij onder andere door het uitgeven van subsidies, waar ook Tuinderij Groenland voor in aanmerking zou kunnen komen (zie bijlage 1).

Daarnaast is de provincie van plan vrijwilligers op te leiden om rondleidingen op de tuinderij te geven. Het gegeven dat de provincie en gemeenten zich daarmee inzetten om tuinderijen als die van de heer Van Haasteren te stimuleren spreekt in het voordeel van de tuinderij.

Uit sociaal oogpunt bekeken vervult Tuinderij Groenland een belangrijke functie binnen de gemeenschap (zie §2.4). Door deze functie is de heer Van Haasteren niet de enige die baat heeft bij het bestaan van zijn bedrijf. Veel vrijwilligers en klanten profiteren van het bestaan van de tuinderij. De gemeenten zouden dit mee kunnen laten wegen in hun besluit wel of niet te saneren. Deze en voorgaande functies van de tuinderij geven een beeld van de punten waarop overheid en tuinderij elkaar aan vullen.

4.2 Biologische landbouw

In het streekplan Zuid-Holland west benoemt de provincie de waarde van het landbouwgebied. "De grondgebonden landbouw is een belangrijke drager van de ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten in Zuid-Holland west. Deze sector staat economisch echter onder druk. De provincie wil de sector bijstaan teneinde het agrarische landschap te behouden." (zie ook §3.1)

De provincie ziet het belang in van de landbouw in de regio en wil die graag behouden, als groen gebied en als cultuurhistorisch gebied. Naast deze bijstand voor de landbouw in het algemeen schenkt de provincie in het bijzonder aandacht aan de biologische landbouw.

De provincie Zuid-Holland stimuleert de ontwikkeling van de biologische landbouw d.m.v. een vierjarig "Plan van Aanpak biologische land- en tuinbouw in Zuid-Holland 1999 – 2002".

Het plan richt zich op vier sporen, te weten:

- ?? Stimulering van de omschakeling
- ?? Stimulering van de afzet van biologische producten
- ?? Stimulering van kennisontwikkeling en verspreiding over biologische landbouw
- ?? Het onder de aandacht brengen van biologische landbouw in het beleid van andere partijen

(Uit *Biologische landbouw in de provincie Zuid-Holland* www.pzh.nl, november 2002)

Biologische Tuinderij Groenland is op dit gebied een mooi voorbeeld voor de provincie. Op geheel eigen wijze heeft de tuinderij een groep vaste klanten aan zich weten te binden. De biologische bedrijfsvoering past in de plannen van de provincie en gemeente wat betreft deze sector.

4.3 Tuinderij Groenland als cultuurhistorische waarde

In de structuurvisie voor de Duivenvoorde corridor ligt, waar het Landgoed Duivenvoorde betreft, de nadruk vooral op de cultuurhistorische waarde. In de Nota Belvédère staat genoemd dat de cultuurhistorisch belangrijke locaties een groene contour toegewezen moeten krijgen (zie §3.5). Het Landgoed Duivenvoorde is één van deze Belvédère-gebieden. Eerder is al genoemd dat vanuit cultuurhistorisch oogpunt de tuinderij bij het landgoed hoort. Het landschap in de corridor is een overgangsgebied van kust en strandwallen naar het veenweide landschap. Van oudsher is de tuinbouw en andere bebouwing vooral geconcentreerd langs de provinciale weg. Kleinschalige tuinbouw past in dit landschap en zorgt voor afwisseling.

Landgoed Duivenvoorde was van oudsher zelfvoorzienend en had een eigen tuinderij. Vanuit dit oogpunt kan geconcludeerd worden dat de tuinderij als cultuurhistorisch element gezien moet worden. De overheid wil de afname van karakteristieke of cultuurhistorisch waardevolle landschapselementen tegengaan (zie o.a. §3.3, 3.4, 3.7). Het zou daarom wenselijk zijn de tuinderij in te passen in het beoogde coulissen-landschap.

Doordat de tuinderij aan de andere kant van de provinciale weg ligt, is in het landschap niet goed te zien dat de tuinderij onderdeel is van het landgoed en het kasteel. Als er een manier gevonden wordt om de tuinderij meer bij het landgoed te integreren, zal deze ook een groene contour krijgen. Op die manier past de tuinderij binnen de plannen voor de Duivenvoorde corridor, welke, ten opzichte van de rode contour, groener zou moeten worden.

Cultuurhistorische reïntegratie

Om de cultuurhistorische waarde van de tuinderij te verhogen en de versnippering in de corridor tegen te gaan kan eraan gedacht worden de tuinderij visueel meer te betrekken bij het landgoed. Wellicht zal door middel van het aanleggen van een lage haag of een stenen muurtje, de tuinderij meer als onderdeel van het landgoed gezien kunnen worden. Deze afscheiding kan de tuinderij, "het eiland van ome Nick" en de kasteeltuin omlijsten, waardoor deze visueel één geheel zullen vormen (zie bijlage 14). "Het eiland van ome Nick" is een restaurant/ lunchroom dat aan de overkant van de provinciale weg is gevestigd.

Verkassen?

Dit integratie-effect zou versterkt kunnen worden door het plaatsen van herkenningspunten op het landgoed zowel als op de tuinderij. Hierbij kan gedacht worden aan een bepaald beeld of hek naast de ingang.

“Qua cultuurhistorie zouden de kassen op Tuinderij Groenland eventueel een rol kunnen spelen. Het zijn oude Westlandse kassen die misschien een cultuurhistorische waarde hebben. De heer Van Haasteren zou uit kunnen zoeken hoe oud de kassen precies zijn en van welk type. Mocht het zo zijn dat deze kassen een cultuurhistorische waarde blijken te hebben dan kan dit een argument zijn om de kassen te laten staan.”

(Uit gesprek met Monique Melger, provincie Zuid – Holland)

Niet alleen visueel kan de tuinderij beter bij het landgoed betrokken worden. Ook op het gebied van recreatie is meer integratie mogelijk. Eventueel kunnen bezoekers van het kasteel gelijk een bezoek aan de tuinderij brengen. Verwijzingen naar de andere locatie zijn ook mogelijk, bijvoorbeeld door het neerleggen van folders en/of het aanbieden/verkoppen van producten van de tuinderij. De informatievoorziening kan door middel van het plaatsen van een informatiebord verbeterd worden. Daarnaast kan een duidelijk toegangsbord de herkenbaarheid van de tuinderij verhogen. Dit effect wordt versterkt als op dit bord het logo van Stichting Duivenvoorde staat.

Een mogelijkheid tot een betere integratie is een samenwerking met het restaurant “het eiland van ome Nick” gelegen op landgoed Duivenvoorde direct tegenover de tuinderij aan de provinciale weg. Als dit restaurant de producten van de tuinderij zou gaan gebruiken, is dit een zeer geschikte vorm van reclame. Andersom kan de tuinderij reclame voor “het eiland van ome Nick” maken en (potentiële) klanten naar de overburen sturen om de toe bereide producten te proeven. Hierbij moet echter gezegd worden dat voor de uitbater van “het eiland van ome Nick” geen noodzaak bestaat hieraan mee te doen.

4.4 Knelpunt communicatie

Onder communicatie wordt in dit rapport verstaan het proces waarbij persoon A (de bron) een boodschap verstuurt waaruit B (de ontvanger) informatie kan halen of een boodschap en/ of een signaal versterkt waaruit persoon B informatie haalt (Van Woerkum et al, 1999). Omdat communicatie hier gezien wordt als een knelpunt is het belangrijk dat ook dit begrip duidelijk omschreven wordt om discussie hierover te vermijden. Onder een knelpunt wordt in deze context verstaan een situatie waarbij twee of meerdere partijen met elkaar communiceren, maar waarbij al dan niet bewust sprake is van verschillend begrip van de boodschappen of signalen die door de andere partij of partijen worden verzonden of afgegeven.

Om een goed beeld te krijgen van de communicatie is het van belang eerst te kijken hoe het communicatieproces daadwerkelijk verloopt. De Provincie Zuid-Holland heeft een beleidsplan gemaakt. Dit plan moet door de gemeente Voorschoten en de gemeente Leidschendam concreet worden uitgewerkt. Tuinderij Groenland ligt binnen het gebied waar deze plannen zijn geconcretiseerd. Knelpunten kunnen hier ontstaan op basis van communicatie tussen de verschillende partijen. Omdat het communicatieprobleem op verschillende niveaus voorkomt en tussen de verschillende partijen op dezelfde manier plaatsvindt is er hier op een meer algemene manier op ingegaan.

Verkassen?

De overheid maakt beleid naar aanleiding van een gesignaleerd maatschappelijk probleem. Dit probleem wordt op een bepaalde wijze gedefinieerd en van daaruit worden hoofdlijnen voor een beleid uiteengezet. Nu kunnen over probleemdefinities conflicten ontstaan. Wanneer de overheid een bepaalde probleemdefinitie erkent en vastlegt, dan wordt daarmee de richting voor mogelijke oplossingen grotendeels vastgelegd. Mogelijkheden voor andere oplossingen worden tegelijkertijd afgesneden. (Koppenjan, 1990, 28 e.v.) Dit kan een probleem geven bij de belangengroepen. Het zou beter zijn wanneer er samen met de belangengroepen en vanuit de verschillende invalshoeken naar het probleem wordt gekeken. Op deze manier kunnen argumenten naar voren komen waar niet eerder bij stil is gestaan. Wanneer iedereen zich kan vinden in het gestelde probleem, kan er een definitie vastgesteld worden waar gezamenlijk oplossingen voor gezocht kunnen worden.

De belangengroepen worden vervolgens ook bij het beleidsproces niet of onvoldoende direct betrokken. Wel hebben zij vaak de mogelijkheid tot inspraak via inspraakronden en het inzien van beleidsstukken om daar eventueel protest tegen aan te tekenen. Dit vergt echter van de belangengroepen dat het initiatief bij hen ligt, maar er wordt uiteindelijk weinig gebruik van gemaakt omdat er onvoldoende op deze mogelijkheden wordt gewezen. Via de krant worden deze mogelijkheden wel bekend gemaakt, maar hier wordt gemakkelijk overheen gelezen. Een betere manier om betrokkenen op dit soort mogelijkheden te attenderen, is door ze persoonlijk op de hoogte te stellen.

Het zou echter beter zijn te werken via een interactief beleidsproces. Communicatie is dan niet de manier om beleid te dragen, maar de methode om beleid te maken (Van Woerkum, 1999). Voorwaarden om interactieve beleidsvorming te laten slagen zijn het voelen van wederzijdse afhankelijkheid, het ontbreken van een beter alternatief en er moeten conflicterende belangen in het geding zijn. In interactieve beleidsvorming geeft men bepaalde maatschappelijke groepen inspraak op het uiteindelijke beleid. Daardoor hoopt men dat de acceptatie van het uiteindelijke beleid wordt vergroot (Van Woerkum, 1999). Bovendien is er de mogelijkheid dat andere partijen, door hun specifieke expertise en achtergronden, oplossingen aandragen die voorheen ondenkbaar waren geweest. Hierdoor kan ook de kwaliteit van het huidige beleid verbeterd worden (Van Woerkum, 1999).

Een ander probleem bij communicatie tussen de provincie en gemeenten en Tuinderij Groenland is dat onbedoelde communicatie effect kan hebben op de geloofwaardigheid. Onder onbedoelde communicatie wordt verstaan dat de bron ongewild een signaal afgeeft waaruit de ontvanger informatie haalt (Van Woerkum et al, 1999). Afgegeven signalen (de onbedoelde communicatie) worden daarom vaak door ontvangers gebruikt om na te gaan in hoeverre men waarde moet hechten aan de boodschappen van een ander (Van Woerkum, 1999). De provincie en gemeente zullen dus moeten proberen hun informatie geloofwaardig over te laten komen. Zo moeten de gemaakte plannen eenduidig naar buiten gebracht worden. Dit zou anders veel verwarring scheppen en afbreuk doen aan de geloofwaardigheid van de plannen. Verder moet vertrouwelijk met informatie omgesprongen worden.

Een ander belangrijk gegeven is dat de persoon die een boodschap ontvangt deze opnieuw construeert en zelf betekenis hieraan geeft (Van Woerkum et al, 1999). Mensen ontwikkelen kennis binnen een bepaald referentiekader. Vaak passen de gemaakte plannen niet in dit referentiekader. Dit betekent dus dat het referentiekader aangepast moet worden, er moet reframing plaatsvinden. Deze reframing brengt echter onzeker-

heden met zich mee (uit college inleiding communicatie, 24 september 2002). Zaak is dan dat deze onzekerheden weggenomen worden, onder andere door in simpele spreektaal met belangengroepen te communiceren en niet in vaktaal.

Daarnaast is er nog het probleem van de regelmaat van de communicatie. De heer Van Haasteren heeft weinig contact met de gemeente, omdat Stichting Duivenvoorde de taak op zich heeft genomen te communiceren met de gemeente. Wel wordt de heer Van Haasteren op de hoogte gehouden door Stichting Duivenvoorde, waarmee hij een keer per half jaar contact mee heeft. Doordat er weinig contact is tussen de gemeente en de heer Van Haasteren kan het zijn dat de heer Van Haasteren het gevoel heeft niet goed op de hoogte te zijn van het gehele proces. Het zou daarom beter zijn wanneer hij meer betrokken wordt bij het probleem. In ieder geval zodanig dat hij zich betrokken voelt bij het probleem en zich ook voldoende op de hoogte gesteld voelt. Hij kan bij de stichting aangeven meer op de hoogte gehouden te willen worden en eventueel vergaderingen bijwonen.

Wanneer de communicatie aardig op gang is, is er in het beleid sprake van een aantal acceptatiemomenten. Onder acceptatie wordt verstaan bereidheid om zich aan het beleid te conformeren op grond van inhoudelijke overwegingen (Van Woerkum, 1999). Acceptatie zal van twee kanten moeten komen. Aan de ene kant moet de overheid het maatschappelijke probleem in voor de doelgroep begrijpelijke termen uit kunnen leggen en beargumenteren. Aan de andere kant moet de doelgroep zich inzetten het probleem te begrijpen. Hier komt bij kijken dat er een zelfde definiëring moet zijn van bepaalde begrippen. Met andere woorden: verschil in referentiekader ten aanzien van een bepaald begrip leidt tot verschillende probleempercepties. Ten behoeve van de acceptatie van een bepaalde probleemdefinitie zullen de betrokkenen het eens moeten zijn over de betekenis van de gebruikte begrippen. Van daaruit moet men trachten te komen tot een probleemdefinitie, die aansluit bij het referentiekader van de verschillende betrokkenen (Aarts en Van Woerkum, 1994).

Het acceptatieproces bestaat uit verschillende stappen en verschillende punten in het beleid waar acceptatie plaats moet vinden. Het is belangrijk dat op deze momenten de tijd wordt genomen voor dit soort processen. Wanneer belangengroepen de tijd hebben om over te gaan tot acceptatie van bepaalde plannen is de kans op slagen van het gehele beleidsproces groter.

4.5 Natuurwaarden / landschappelijke waarden

De gemeentelijke en provinciale plannen omtrent het gebied van de Duivenvoorde corridor spreken op verschillende manieren over de doelstellingen voor natuur en landschap. De provincie bestempelt de corridor onder andere als een ecologische verbindingzone in het gebied, terwijl de gemeenten de nadruk leggen op recreatie in een natuurlijke omgeving. Beiden zoeken naar een precair evenwicht tussen afwisseling en uniformiteit binnen het landschap. Als grootste bedreigingen voor de corridor geeft de structuurvisie Duivenvoorde onder andere de versnippering en verdichting van open landschaps-eenheden alsmede de nivellering van het landschapsbeeld (zie §3.7). De discussie zal hier gaan over de plaats die de tuinderij in dat spectrum inneemt en de rol van de tuinderij binnen de ecologische functie die de corridor heeft.

Landschap

“Leidraad voor het ruimtelijk beleid in de corridor blijft ook in de toekomst het beeld van een waardevol cultuurlandschap respectievelijk coulissenlandschap. Kenmerkend hiervoor

Verkassen?

is een zeer gevarieerd landschapsbeeld bestaande uit grote groencomplexen (b.v. landgoederen of buitenplaatsen) afgewisseld met open (weilanden) en besloten landschapselementen."

(Uit: structuurvisie Duivenvoorde)

Binnen de plannen voor de Duivenvoorde corridor is ruimte voor cultuurlandschap. Landbouw is een karakteristiek aanwezige factor in dit gebied die bijdraagt aan de cultuurhistorie van het landschap. In één van de oudste tuinbouwgebieden van Nederland, hoort hier, naast de veeteelt, ook plaats te zijn voor Tuinderij Groenland. Door de biologische bedrijfsvoering van Tuinderij Groenland heeft de tuinderij een meer natuurlijke uitstraling dan conventionele tuinderijen. Grote delen van het perceel zijn ook in de winter bedekt en de aanwezigheid van een verscheidenheid aan gewassen, waaronder overblijvende fruitsoorten en struiken, versterkt de natuurlijke uitstraling. Een kleinschalig cultuurlandschap als Tuinderij Groenland kan op deze manier als besloten landschapselement binnen de geplande groencomplexen van waarde zijn voor de gehele landschappelijke uitstraling.

"De ontwikkeling van de corridor is, naast de handhaving en versterking van de bestaande kwaliteiten, gericht op het vergroten van de aantrekkingskracht van het gebied en de doelgerichte bevordering van nieuwe groene milieus, bijvoorbeeld nieuwe biotopen of coulissen met een groen-recreatief karakter"

(Uit: structuurvisie Duivenvoorde)

Tuinderijen zonder kas worden net als ander cultuurland binnen de plannen gezien als groen milieu (tuinbouwkassen worden gezien als rode contouren, zie §3.7). Het handhaven van de tuinderij zorgt voor afwisseling in het landschap en met zijn bezoekers ook voor een alternatieve recreatievorm. Hiermee voldoet het aan de plannen van de structuurvisie omtrent een verdere differentiatie van het recreatieaanbod (land en waterrecreatie, natuur- en landschapsbeleving).

Agrarisch natuurbeheer

"Om de verstedelijkingsdruk op deze plekken (gebied tussen Voorschoten en Leidschendam, red.) te kunnen weren, moet de agrarische functie in deze gebieden ook in de toekomst worden veilig gesteld. Een mogelijkheid hiertoe biedt o.a. agrarisch natuurbeheer. Stimulering hiervan ter bevordering van landschappelijke en cultuurhistorische waarden is een van de doelstellingen die de gemeente voor de Duivenvoorde corridor heeft opgesteld."

(Uit: Structuurvisie Duivenvoorde)

Onder agrarisch natuurbeheer wordt verstaan: alle activiteiten van boeren, al dan niet in samenwerking met anderen en al of niet tegen vergoeding of beloning, die het behoud en / of de ontwikkeling beogen van natuur- en landschapswaarden (<http://www.landschapsbeheer.com/activiteiten/agnb/agnb.htm>, 2002). Met agrarisch natuurbeheer worden dus zowel agrarische doeleinden als de landschappelijke en ecologische waarden bevorderd.

De heer Van Haasteren is actief bezig met de natuur op zijn bedrijf. Een voorbeeld hiervan is het slootkantbeheer (zie §2.2). Door deze vorm van beheer zijn er het gehele jaar door geschikte omstandigheden aanwezig voor dier- en plantensoorten. Het aanplanten van verschillende houtige planten heeft een positief effect hebben op de natuurlijkheid van de tuinderij. Zo zal het voorgenomen planten van knotwilgen de kas aan het zicht onttrekken wat gunstig is voor het landschapsbeeld. Bovendien zijn knotwilgen ideale verblijfplaatsen

voor vele diersoorten van rupsen en kevers tot bunzingen en uilen (Natuurbehoud, november 2002).

Naast de natuurlijke meerwaarde die een biologische tuinderij heeft ten opzichte van een conventionele tuinderij (zie §2.2), krijgt de tuinderij op deze manier ook een landschappelijke waarde mee. We kunnen dus stellen dat agrarisch natuurbeheer op de tuinderij al wordt toegepast.

Biodiversiteit

ReUrba stelt zich in hun case study Leidschendam (zie §3.6) tot doel de waarden van het landschap, inclusief de milieuwaarden en ecologische waarden, te verhogen en zo tot duurzaamheid bij te dragen. Belangrijk daarbij vindt ReUrba onder andere de biodiversiteit. Ook in de structuurvisie Duivenvoorde stelt men zich tot doel de ecologische kwaliteit te verbeteren:

“De ecologische kwaliteit van de corridor kan worden verbeterd door een doelgerichte ontwikkeling van nieuwe landschapselementen. Net als de oude coulissen kunnen zij als stapstenen bijdragen aan de verbetering van het leefmilieu van vogelsoorten en diersoorten die gebruik maken van zoomvegetatie in bosranden, houtwallen en perceelranden.”

(Uit: structuurvisie Duivenvoorde)

Het is echter de vraag of het plan van de gemeente om de corridor in te richten met veelal weidelandschap een verhoging van de biodiversiteit teweeg zal brengen als de tuinderij hiervoor zou moeten wijken. In §2.2 is immers al geconcludeerd dat de biologische Tuinderij Groenland een grotere diversiteit in biotopen herbergt dan de weilanden ernaast en dat deze op een positieve manier kan bijdragen aan habitat- en landschapsdiversiteit. Hierdoor wordt tevens de biodiversiteit verhoogd.

Het is belangrijk dat hier een vergelijking wordt gemaakt tussen de huidige situatie met de biologische Tuinderij Groenland en de door de gemeente voorgestelde plannen met weidegebieden op die plaats. De vogelsoorten en andere diersoorten die gebruik maken van de zoomvegetatie in bosranden, houtwallen en perceelranden, waarvoor in de Duivenvoorde corridor een verbeterd leefmilieu zou moeten zijn, gebruiken in de huidige situatie de tuinderij als foerageergebied. De heer Van Haasteren ziet regelmatig fazanten, torenvalken, hazen en verschillende marterachtigen op zijn tuinderij. De jachtopziener beaamt de geschiktheid van de tuinderij als foerageergebied voor dit soort dieren.

Weilanden vormen een biotoop die op de tuinderij niet voorkomt. Wanneer weilanden extensief worden beheerd kunnen zij zeer geschikte leefgebieden vormen voor veel soorten weidevogels en hazen. Op die manier dragen zij bij aan een geschikt leefmilieu voor veel soorten dieren en planten. Hetzelfde geldt voor de geriefhoutbosjes. Dit zijn zeer geschikte leefgebieden voor een aantal vogels, marterachtigen, egels en nog veel meer.

Wanneer echter de plannen zijn om een nieuw landschapselement aan te leggen op het perceel van Tuinderij Groenland zodat zij “als stapsteen kan bijdragen aan de verbetering van leefmilieu van vogelsoorten en diersoorten die gebruik maken van zoomvegetatie in bosranden, houtwallen en perceelranden”, moeten de gemeenten goed nadenken over de invulling van die term ‘nieuw landschapselement’.

Het omvormen van de tuinderij tot een weiland zou geen nieuwe stapsteen creëren, het zou een uitbreiding zijn van de al aanwezige aaneengesloten weidebiotoop. De tuinderij zoals die nu is daarentegen herbergt andere biotopen in dit geheel en kan als landschapselement extra bijdragen aan de kwaliteit van het leefmilieu van de eerder genoemde soorten en dus ook aan de ecologische kwaliteit van de corridor. Tuinderij

Verkassen?

Groenland fungeert als leefgebied voor veel kleine diersoorten. Voor veel soorten die leven in de omringende bossen en parken is het daarom een aantrekkelijk gebied om te foerageren.

Milieu

Water neemt een belangrijke rol in binnen de plannen voor de Duivenvoorde corridor. Een van de doelstellingen is het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater. Bij de intensieve veehouderij zoals die nu veel in het gebied voorkomt, is sprake van hoge nitraat- en fosfaatuitspoeling. De eutrofiëring van het water die hierdoor optreedt, is ongunstig voor het water als leefgebied voor plant- en diersoorten.

In Stolze et al. (zie §2.2) wordt de invloed van biologisch boeren op het grondwater en oppervlaktewater vergeleken met de invloed bij conventionele boeren. Bij biologische boeren is de waterkwaliteit vele malen beter. Dit uit zich in een meer diverse flora en fauna. Op de tuinderij is dit te merken aan de grote hoeveelheden kikkers en padden die daar aanwezig zijn.

Dit toont nogmaals aan hoe waardevol ook deze perceelranden zijn in het gebied van de Duivenvoorde corridor.

De tuinderij zorgt binnen het landschapsbeeld voor de afwisseling die een oud cultuurlandschap zo aantrekkelijk maakt. Met zorgvuldig beheer hoeft dit niet tot versnippering te leiden. Het aanplanten van struiken en bomen kan ervoor zorgen dat de kas minder in het oog springt en bevordert tegelijkertijd de natuurlijkheid van de tuinderij en daarmee de samenhang met de omgeving. Deze vorm van agrarisch natuurbeheer past dan ook goed binnen de plannen van de gemeente om de agrarische functie veilig te stellen en het landschap aantrekkelijker te maken.

Binnen de ecologische functie van de Duivenvoorde corridor kan Tuinderij Groenland functioneren als rijk leefgebied voor kleine diersoorten en als foerageergebied voor diersoorten uit de bossen en houtwallen. De plannen van de gemeenten om stapstenen te creëren zijn op deze locatie niet reëel.

4.6 De kas als knelpunt

Uit de voorgaande hoofdstukken kan geconcludeerd worden dat de kas (zie foto 1, bijlage 16) het grootste knelpunt is. In alle beleidsstukken staat duidelijk dat de kassen in de corridor gesaneerd zullen worden. Dit om een aantal redenen.

De beleidsmakers zijn van mening dat de kassen de landschapsbeleving van de recreant negatief zullen beïnvloeden. Het past niet in het beoogde coulissenlandschap, omdat het doorkijken en zichtlijnen in de weg zal staan.

In de structuurvisie is uitgelegd dat een kas als een stedelijke functie wordt beschouwd. De in de exploitatie doorgevoerde vergaande automatisering en geringe ruimtelijke en ecologische samenhang met de rechtstreekse omgeving bevestigen dat deze van oorsprong groene functie in de loop der tijd veranderd is in een duidelijk stedelijke of rode functie zonder recreatieve, landschappelijke of ecologische betekenis. (uit structuurvisie Duivenvoorde) Aangezien de Duivenvoorde corridor een groene contour is, is daarin geen plaats voor een stedelijke functie en zullen de kassen moeten verdwijnen.

De kas van de tuinderij voldoet niet aan de omschrijving zoals die in de structuurvisie wordt gegeven. Deze kas is namelijk niet geautomatiseerd, heeft geen lichten of verwarming en staat over de grond en de onderkant is open. Dit in tegenstelling tot andere kassen, die geen volle grondsteelt toepassen, zoals bij tomaten die op steenwol gekweekt worden. Ook is het een oude Westlandse kas, deze is lager dan de gangbare

Verkassen?

kassen. Deze kas heeft in tegenstelling tot de gangbare kassen wel een cultuurhistorische betekenis en laat ruimte voor dezelfde natuurwaarden als buiten de kas gevonden worden.

Het zal niet waarschijnlijk zijn dat voor Tuinderij Groenland, wat betreft het saneren, een uitzondering wordt gemaakt. Voor alle tuinders in de corridor is het een ingrijpende gebeurtenis als ze uit de corridor zullen moeten vertrekken. Dit zou waarschijnlijk nog moeilijker verlopen als er voor één van hen een uitzondering zou worden gemaakt.

Het gebied tegenover het landgoed is in de structuurvisie aangewezen als gebied met de hoogste prioriteit. Het is de bedoeling dat dat gebied als eerste geheel ontdaan is van de kassen en omgevormd wordt tot weiland.

Mogelijke oplossingen

Een optie voor de tuinderij om de kas aan het zicht van de recreanten te onttrekken is deze te omlijsten met knotwilgen of fruitbomen (zie foto 10, bijlage 16). Hierdoor zal het de landschapsbeleving van de recreanten niet meer negatief beïnvloeden. In §4.5 is uiteengezet wat de voordelen van zo een omlijsting, als coulissen-element, zijn op gebied van natuur- en landschapswaarden.

Een mogelijkheid voor de glastuinders is verkassen. De provincie heeft bepaalde locaties aangewezen waar de glastuinbouwbedrijven geconcentreerd moeten worden. Het is de bedoeling van de provincie alle verspreide bedrijven te stimuleren daar naar toe te verhuizen. Deze gebieden liggen helaas wel ver van de huidige locatie van de tuinderij (zie §3.1). Voor de biologische bedrijfsvoering van de heer Van Haasteren ligt het verhuizen extra moeilijk. Wanneer hij op andere grond verder zou gaan, duurt het drie jaar voordat de grond Skal goedgekeurd is en het de naam biologisch mag voeren.

Daarnaast betekent verhuizen in dit geval een nieuw onderkomen in een gebied waar de glastuinbouw geconcentreerd zal zijn. Voor Tuinderij Groenland betekent dit het verlies van zijn bedrijfsvoering waarbij de omgeving bijdraagt aan de gezondheid van zijn bedrijf. Hiermee verdwijnt ook het plattelandskarakter van de tuinderij waar de vrijwilligers en bezoekers op af komen om de drukte van de stad te ontvluchten. Tussen al de andere gangbare, geautomatiseerde glastuinbouwbedrijven zal Tuinderij Groenland zijn herkenbaarheid verliezen.

Voor Tuinderij Groenland is de kas van essentieel belang. De kas verlengt het groeiseizoen van de gewassen aanzienlijk, waardoor tijdens een groter gedeelte van het jaar groenten geteeld kunnen worden. Ook worden de kiemplantjes er opgekweekt voordat ze buiten worden geplant voor de teelt van groenten. Zonder kas is de tuinderij niet rendabel en is het onmogelijk te blijven voortbestaan. Het is dus geen optie voor Tuinderij Groenland om de kas te verwijderen en de tuinderij in stand te houden.

Er is ook nog de mogelijkheid om alleen de kas te verplaatsen en de rest van de tuinderij te houden zoals het nu is. Dit brengt verschillende problemen met zich mee, waardoor dit geen wenselijke oplossing is. Deze zijn als volgt te verwoorden:

- ?? Het zal eveneens drie jaar duren voordat er een Skal keurmerk is voor de grond waar de kas dan zal staan, waardoor de producten die daar geteeld worden (waaronder dus ook opkweek voor de tuinderij) niet onder het Skal keurmerk verkocht kunnen worden.
- ?? Het zal logistiek een stuk ingewikkelder worden omdat deze twee locaties ver uit elkaar zullen liggen (zie §3.1).

Verkassen?

?? De verdeling van de vrijwilligers over de beide locaties wordt moeilijk en de heer Van Haasteren zal dan soms in situaties terechtkomen dat hij eigenlijk op twee plekken tegelijk zou moet zijn.

Als alleen de kas is verplaatst, is het nog maar de vraag of het probleem wel is opgelost. In de structuurvisie staat namelijk genoemd dat ze van plan zijn op de plek van de tuinderij cultuurlandschap te creëren, in dit geval weiland. In hoeverre de gemeente het zal toelaten de rest van de tuinderij te laten bestaan, terwijl de rest van de corridor omgevormd wordt tot weiland, is nog de vraag.

Wat volgens de provincie een oplossing voor deze kwestie zou kunnen zijn, is dat met financiële steun van de overheden, de heer Van Haasteren de mogelijkheid krijgt op een andere locatie opnieuw te beginnen met een bedrijf.

In de stukken van de provincie komt naar voren dat men biologische tuinbouw wil stimuleren. Omdat het drie jaar zal duren voordat deze locatie Skal gekeurd is, zou het een optie kunnen zijn de twee locaties in de eerste drie jaar alle twee in bedrijf te houden. Dit houdt in dat er een financieringsprobleem zal ontstaan voor de heer Van Haasteren. Ook zullen meer personeel/ vrijwilligers aangetrokken moeten worden. In het financieren van een oplossing voor deze problemen zou de overheid tegemoet kunnen komen. Op deze manier kan Tuinderij Groenland blijven bestaan, heeft de heer Van Haasteren constant een keurmerk en zijn zijn inkomsten gewaarborgd. Op deze manier gaat er ook geen biologisch tuinbouwbedrijf verloren in de provincie Zuid-Holland. Deze zijn namelijk in deze stedelijke regio vrij schaars. *(uit het gesprek met Monique Melger, provincie Zuid-Holland)*

Een kanttekening bij deze optie is dat de tuinderij dan alsnog in een gebied terechtkomt waar gangbare glastuinbouw is geconcentreerd. De nadelen voor de tuinderij in die situatie zijn eerder in deze paragraaf uiteen gezet. Ook zal in de overgangsperiode een situatie ontstaan die ongeveer gelijk is aan de situatie wanneer alleen de kas wordt verplaatst. Voor de gevolgen hiervan wordt ook naar eerder in de tekst verwezen.

Op het moment van schrijven is de kas flink beschadigd door de storm van 27 oktober jongstleden. In het huidige bestemmingsplan (zie §3.8) zijn de kas en de tuinderij opgenomen dus er staat de heer Van Haasteren niets in de weg de kas te herstellen of een nieuwe ervoor in de plaats te zetten. Dit zou dan wel moeten gebeuren voordat de structuurvisie wordt goedgekeurd. Op basis daarvan wordt namelijk een nieuw bestemmingsplan opgesteld, waarin de tuinderij niet meer zal voorkomen. De tuinderij is op dat moment, door de nieuwe kas, in goede staat zodat deze nog jaren kan voortbestaan. Het is niet waarschijnlijk dat de gemeenten in staat zullen zijn hem uit te kopen. Dit is een manier voor de heer Van Haasteren om het voortbestaan van zijn tuinderij te garanderen, zij het dat dit op korte termijn investeringen noodzakelijk maakt.

5 CONCLUSIE

De kastuinbouw in het gebied tussen Voorschoten en Leidschendam dreigt te worden gesaneerd. In dit gebied is de Duivenvoorde corridor gepland waarmee de gemeenten Voorschoten en Leidschendam een groen recreatiegebied willen realiseren. Voor biologische Tuinderij Groenland, gelegen in dit gebied, wekt dit zorgen voor de toekomst van het bedrijf. De huidige plannen van de overheid voor de Duivenvoorde corridor zijn nog niet definitief. Nu is er dus nog tijd om eventuele aanpassingen op de tuinderij te doen, zodat Tuinderij Groenland van betekenis kan blijven binnen de Duivenvoorde corridor.

In hoofdstuk 4 wordt duidelijk dat op een aantal plaatsen de wensen en diensten van de overheid en Tuinderij Groenland niet altijd overeen komen en dat daar knelpunten kunnen ontstaan. Uit het schema (zie pag. 35) blijkt dat het gaat om communicatie tussen de provincie/ gemeente en Tuinderij Groenland over het behoud van de kas en de natuur- en landschapswaarden.

Door miscommunicatie tussen gemeente en de heer Van Haasteren, via de stichting Duivenvoorde, is bij hem het idee ontstaan dat zijn tuinderij gesaneerd zal worden. Uit gesprekken met de gemeente is echter gebleken dat sanering van tuinderijen op vrijwillige basis zal gebeuren en dat de gemeente voorlopig niet over zal gaan tot opkoop-regelingen. Het is dus zorg de communicatie tussen de heer Van Haasteren, Stichting Duivenvoorde en de gemeente Voorschoten te verbeteren. Daarbij is openheid van belang. Daarbij zal de heer Van Haasteren ook zelf contact dienen te onderhouden met de gemeente.

Het grootste knelpunt wordt gevormd door de kas. De grondgebonden landbouw van Tuinderij Groenland kan volgens de plannen van de provincie en gemeente op de huidige plaats blijven bestaan. De aanwezigheid van de kas blijft echter een probleem.

Een mogelijke oplossing zou het verplaatsen van de kas zijn, waarbij de rest van de tuinderij op dezelfde locatie kan blijven voortbestaan. Een oplossing die net als het verplaatsen van de gehele tuinderij niet haalbaar is, daar de tuinder hiermee teveel tijd en herkenbaarheid zal verliezen. Een andere mogelijkheid is het planten van bomen en struiken om de kas aan het zicht te onttrekken. Dit lijkt uiteindelijk de beste oplossing.

Vermeld kan worden dat de heer Van Haasteren, conform het huidige bestemmingsplan, zijn kassen mag verbeteren en herstellen tot het nieuwe bestemmingsplan van kracht wordt.

Binnen de cultuurhistorie van het gebied liggen er mogelijkheden om de tuinderij te ontwikkelen. De corridor is aangewezen als Belvédère-gebied wat inhoudt dat de overheid wil proberen de cultuurhistorie in dit gebied te behouden of te versterken. Tuinderij Groenland draagt, door haar oude Westlandse kassen en het feit dat de tuinderij onderdeel uitmaakt van het landgoed, bij aan de cultuurhistorie binnen het gebied. Doordat de tuinderij aan de andere kant van de provinciale weg ligt als het landgoed, is niet duidelijk dat de tuinderij onderdeel uitmaakt van Landgoed Duivenvoorde. Door een betere visuele integratie kan hier verandering in gebracht worden, zodat zichtbaar wordt hoe de tuinderij past binnen de cultuurhistorie van het landgoed.

Naast integratie bij het landgoed is het belangrijk dat de tuinderij goed past in het landschap. Tuinderij Groenland zorgt binnen het landschapsbeeld voor de afwisseling die een oud cultuurlandschap zo aantrekkelijk maakt. Met zorgvuldig beheer hoeft deze

afwisseling niet tot versnippering te leiden. Het aanplanten van struiken en bomen kan ervoor zorgen dat de kas minder in het oog springt en bevordert tegelijkertijd de natuurlijkheid van de tuinderij en daarmee de samenhang met de omgeving. Deze vorm van agrarisch natuurbeheer past, op deze wijze uitgevoerd, goed binnen de plannen van de gemeente om de agrarische functie veilig te stellen en het landschap aantrekkelijker te maken.

De plannen van de gemeenten om op deze locatie stapstenen te creëren zijn niet reëel. Het zal altijd een uitbreiding zijn van bestaand aangrenzend bos of weiland en geen stapsteen op zich vormen. Wel heeft de tuinderij in zijn huidige vorm een belangrijke waarde voor veel planten en dieren en is het van waarde als foerageergebied voor soorten uit het aangrenzend bos (marterachtigen, fazanten) en weiland (hazen).

Uit het schema blijkt dat de ideeën van provincie en gemeente op een aantal punten overeenkomen met die van de heer Van Haasteren. De biologische tuinderij levert een bijzonder assortiment aan landbouwproducten voor een breed publiek. Tevens zorgt de biologische bedrijfsvoering voor schoner oppervlaktewater en een grote ecologische diversiteit. In deze bedrijfsvoering wordt de heer Van Haasteren gesteund door de actieve rol die de provincie speelt bij het stimuleren van de biologische landbouw. Dit uit zich een samenwerking bij het ontwikkelen van een lespakket over biologische landbouw voor basisscholen. Daarnaast geeft de provincie subsidie voor milieustimuleringsprojecten en leidt de provincie vrijwilligers op om rondleidingen te kunnen geven op de tuinderij. De educatieve functie van de tuinderij op het gebied van biologische landbouw en de houding met betrekking tot natuur en milieu wordt op deze manier door de provincie gebruikt om haar eigen doelstellingen op dat gebied actief na te streven.

Daarnaast heeft Tuinderij Groenland betekenis voor de recreatie binnen de regio, een bezoek aan het landgoed kan prima gecombineerd worden met een bezoek aan de tuinderij. Binnen de structuurvisie Duivenvoorde wordt veel aandacht besteed aan recreatief medegebruik en op deze wijze past de tuinderij dus goed binnen de gemeentelijke plannen.

De tientallen vrijwilligers die helpen op Tuinderij Groenland zorgen ervoor dat de tuinderij een belangrijke sociale rol vervult binnen de maatschappij. De vrijwilligers werken veelal op de tuinderij vanwege de rust en de buitenlucht.

Wanneer Tuinderij Groenland de genoemde groepen belanghebbenden weet te mobiliseren om zijn tuinderij te steunen, zal dit het draagvlak voor de tuinderij vergroten. Wanneer de groep belanghebbenden groot genoeg is, kan de overheid niet anders dan rekening houden met hun wensen. Door nu al eerder genoemde aanpassingen te doen aan de tuinderij kan de heer Van Haasteren laten zien dat zijn bedrijf niet botst met de wensen van de verschillende overheden. Juist nu de plannen nog niet concreet zijn, is het nog mogelijk om invloed uit te oefenen op de verdere ontwikkeling van die plannen. Wanneer de plannen eenmaal definitief zijn, is het daar te laat voor.

Op het eerste gezicht lijkt er bij deze casus sprake te zijn van tegenstrijdige belangen tussen de overheid, die graag natuur en recreatie wil ontwikkelen en de heer Van Haasteren die zijn bedrijf graag op dezelfde locatie wil behouden. Wanneer echter beter wordt gekeken naar de wensen van partijen blijken de verschillen in opvatting niet zo groot. Dit verslag wil dan ook een bijdrage leveren door het eigenlijke probleem te verhelderen en oplossingen voor te stellen.

Schema

In het volgende schema worden de wensen en de op dit moment geboden diensten van de provincie/gemeente en de tuinderij tegen elkaar uitgezet. Hieruit komen vervolgens de knelpunten naar voren.

Wensen van de provincie/ gemeente:	Hedendaags aanbod en wensen van de biologische tuinderij:
<ul style="list-style-type: none"> - Behoud van cultuurhistorie in het gebied - Saneren van kassen in het gebied - Educatie op het gebied van milieu - Stimuleren van biologische landbouw - Stimuleren van agrarisch natuurbeheer ter bevordering van landschappelijke en cultuurhistorische waarden - Ontwikkelen van een Groene corridor; bufferzone om te zorgen dat de steden niet aan elkaar groeien - Ontwikkelen van een coulissenlandschap - Verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater - Vergroten van de buffercapaciteit van het oppervlaktewater om gebiedseigen water vast te houden - Ontwikkelen van een waterrijk natuurgebied met een ecologische en recreatieve functie waar omwonenden voor langere en kortere perioden kunnen recreëren door middel van een gedifferentieerd recreatieaanbod. 	<ul style="list-style-type: none"> - Cultuurhistorisch behorend bij het landgoed - Cultuurhistorisch passend in het landschap - Behouden en vernieuwen van de kas - Het geven van educatie over natuur en biologische bedrijfsvoering - Bevorderen van natuurlijke processen - Natuurlijke/ rustige omgeving voor vrijwilligers - De biologische bedrijfsvoering voortzetten - Het doen van aanpassingen zodat het bedrijf volledig zelfvoorzienend wordt
<p><u>Sterke punten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Sociale functie Tuinderij Groenland - Educatieve functie Tuinderij Groenland - Recreatieve functie Tuinderij Groenland <ul style="list-style-type: none"> - Biologische landbouw - Cultuurhistorie 	
<u>Knelpunten:</u>	<u>Oplossingen:</u>
<ul style="list-style-type: none"> - Communicatie tussen de provincie/ gemeente en Tuinderij Groenland - Kas - Natuurwaarden/ Landschapswaarden 	<ul style="list-style-type: none"> - interactieve beleidsvorming, betere bekendmaking inspraakronden en inzichtmogelijkheden, aanpassen referentiekader, acceptatieprocessen - planten van bomen en struiken om de kas aan het zicht te onttrekken, verplaatsen kas, tuinderij verplaatsen - Overheden overtuigen van de meerwaarde van de tuinderij in het landschap

REFERENTIES

Aarts M.N.C., C.M.J. van Woerkum, 1994. *Wat heet natuur? De communicatie tussen overheid en boeren over natuur en natuurbeleid*, vakgroep voorlichtingskunde, Landbouwniversiteit Wageningen, augustus 1994

De Vries G.J.H., N. Middelkoop, W.J. van der Weijden, 1997. Milieuprestaties van eko-landbouw. CLM publicatie 325-1997 Centrum Landbouw en Milieu, Utrecht.

Gedeputeerde staten van Zuid-Holland, 2002. *Ontwerpstreekplan Zuid-Holland west*. Integratie herziening streekplan Zuid-Holland west. Bureau Ruimtelijke en Grafische Dienstverlening, Sectie Drukkerij.

Gemeente Leidschendam, Gemeente Voorschoten, 2001. *Ontwerpstructuurvisie Duivenvoorde*. Oktober 2001.

Hendriks K., F. Stroeken, 1992. *Verschil in verschijning. Een vergelijkende studie naar biologische en niet biologische landbouwbedrijven*. Doctoraalscriptie Landbouw-universiteit, vakgroep Ruimtelijke Planvorming Wageningen.

Koppenjan J.F.M. (1990). *Definiëring van complexe problemen door de overheid: balanceren tussen ruim en precies*. Beleidswetenschap, 4. Pp. 21-45.

Schouten, 2002. *Boter & vis Hoera voor moestuinen, perslunch in de moestuin van Leo van Haasteren*. Vrij Nederland, 14 september 2002

Smeding F.W., 1995. *Protocol Natuurplan*. Mededelingen van de vakgroep ecologische landbouw 002.95. Landbouwniversiteit Wageningen.

Stobbelaar D.J., K. Hendriks, 2001. *Verschijning van de landbouw. Landschapskwaliteit van biologische en gangbare landbouwbedrijven*. Deel II: Waterland. Wageningen Universiteit.

Stolze M., A. Pierr, A. Häring, S. Dabbert, 2000. *The environmental impacts of organic farming in Europe*. Organic Farming in Europe: Economics and policy Volume 6. University of Hohenheim. Stuttgart.

Van Woerkum C., D. Kuiper, E. Bos, 1999. *Communicatie en innovatie een inleiding*, Samsom Alphen aan de Rijn.

Websites

www.agriholland.nl 27 mei 2002

www.belvedere.nu 5 november 2002

www.bestemmingsplan.nl 15 november 2002

www.biologisch.nl Publiciteitscentrum biologische landbouw. 15 november 2002

www.groenblauweslinger.nl 11 november 2002

www.landschapsbeheer.nl 15 november 2002

www.minlnv.nl/infomart/parlemnt/1997/ natuurverkenning 1997 november 2002

www.phz.nl Biologische landbouw in Zuid-Holland, november 2002

www.platformbiologica.nl Platform biologica, 15 november 2002.

www.reurba.org 1 november 2002

www.wassenaar.nl 4 november 2002

NAWOORD

Deze opdracht is uitgevoerd door vier studenten bos- en natuurbeheer en een student tropisch landgebruik. Misschien een wat ongewone combinatie. Al snel bleek dat deze ontstaan was doordat alle studenten dezelfde motivatie voor deze opdracht hadden. De keuze voor deze casus was bij ons, naast sympathie voor biologische landbouw, gebaseerd op het feit dat dit een werkelijk bestaand maatschappelijk probleem is. Wat hiervan de consequenties waren, hebben wij zeker ondervonden tijdens dit onderzoek.

Doordat binnen deze casus sprake is van tegengestelde belangen tussen overheid en Tuinderij Groenland ontstaat een spanningsveld. Dit onderwerp ligt bij beide partijen, vooral bij de tuinderij, zeer gevoelig. Deze gevoeligheid samen met miscommunicatie tussen de betrokken partijen maakte de informatiestromen zeer gecompliceerd. Dit zorgde ervoor dat sommige informatie ons te laat bereikte om nog in dit verslag verwerkt te worden, zoals het gesprek op 26 november met de heer Broekhof, rentmeester voor Stichting Duivenvoorde. Dit gesprek bracht zeker interessante materie aan het licht. Zo bleek dat Stichting Duivenvoorde graag een buitenplaats wil bouwen aan het einde van Haagwijk (zie bijlage 11, het gebied net ten noorden van Leidschendam). Tevens wil zij graag de drie (glas)tuinbouwbedrijven behouden, die zich bevinden op verpacht terrein van de stichting. Tuinderij Groenland is één van deze pachters.

Gemeente Voorschoten zou graag, volgens structuurvisie Duivenvoorde, alle glastuinbouw in de Duivenvoorde corridor saneren. Voor hen is het een optie de stichting aan deze sanering te laten meewerken. Gemeente Voorschoten heeft in ruil voor deze medewerking mondeling toestemming gegeven (dit is tevens bevestigd door gemeente Voorschoten) voor het bouwen van de buitenplaats, maar heeft hierbij onder andere de voorwaarde gesteld dat alle glastuinbouw van het landgoed zal moeten verdwijnen.

Het is nu aan de stichting of ze in willen gaan op dit voorstel van de gemeente. De stichting ondersteunt dit onderzoek omdat zij naast het bouwen van de buitenplaats, ook de tuinderij willen behouden. Zij is namelijk van mening dat de biologische bedrijfsvoering en kleinschaligheid goed past in het oude cultuurlandschap, welke zij wil behouden. Voor de heer Van Haasteren betekent dit echter dat de stichting niet geheel objectief is in deze situatie. Ons advies aan de heer Van Haasteren is daarom om zelf de onderhandelingen te voeren met de gemeente.

Dit voorbeeld laat zien hoe gecompliceerd het kan zijn een verslag te schrijven binnen een politiek spanningsveld. Hierin ligt ook de uitdaging van deze casus die van je vraagt om tactvol met de belanghebbenden om te gaan. Net zoals we geleerd hebben goed te inventariseren waar het eigenlijke probleem ligt, zeker in complexe situaties zoals deze. Dit zijn slechts twee van de vele leerervaringen tijdens dit BVOB-project.

Verkassen?

BIJLAGE 1 SUBSIDIES

HOOFDSTUK VII RECREATIE

Artikel 7:1 Begripsbepalingen

In dit onderdeel wordt verstaan onder:

- a. recreatievoorzieningen: infrastructuur ten behoeve van de openbare dagrecreatie en waterrecreatie, onder meer bestaande uit dagrecreatiegebieden, bewegwijzerde paden en routes voor wandelen, fietsen, kanoën en skeeleren, aanlegplaatsen voor de recreatievaart en kunstwerken (zoals bruggen en tunnels);
- b. recreatief knooppunt: een locatie die dient als vertrekpunt voor een of meerdere routegebonden recreatievormen en waar recreatieondersteunende faciliteiten geconcentreerd zijn, zoals horeca, fiets- en/of kanoverhuur en verblijfsmogelijkheden;
- c. **agro-toerisme: het verbreden van de agrarische bedrijfsvoering met activiteiten op het terrein van recreatie en toerisme.**

Artikel 7:2 Activiteiten die voor subsidie in aanmerking komen

Gedeputeerde Staten kunnen projectsubsidies verlenen voor de planvorming en de uitvoering van recreatieprojecten. Deze projecten moeten zich in hoofdzaak richten op:

- a. de kwaliteitsverbetering van bestaande recreatiegebieden, gericht op het versterken van de diversiteit, de identiteit en de multifunctionaliteit van de gebieden, in overeenstemming met de wensen van de (potentiële) gebruikers;
- b. de aanleg, de inrichting en het beheer van nieuwe recreatiegebieden;
- c. het verbeteren van de bereikbaarheid van recreatiegebieden, waaronder ook het landelijk gebied, vanuit de stedelijke gebieden van Zuid-Holland;
- d. het versterken van de bruikbaarheid en toegankelijkheid van het landelijk gebied voor de recreant door het aanleggen en instandhouden van recreatieve verbindingen – waaronder voet- en fietsveren - routestructuren die zijn gericht op het beter verbinden van stad en landelijk gebied, knooppunten en het bevorderen van agrotourisme;
- e. het versterken van de organisatie van het recreatieveld en de samenwerking tussen de betrokken organisaties en instanties, onder meer door middel van het oprichten en versterken van regionale overlegplatforms, het opstellen van regionale uitvoeringsprogramma's op het gebied van recreatie en toerisme alsmede het organiseren van de uitvoering van deze programma's.

Artikel 7:3 Investerings in recreatieve infrastructuur

1. Aanvragen voor projecten als bedoeld in artikel 7:2 waarbij het aangevraagde subsidiebedrag, inclusief subsidies van anderen, hoger is dan ? 56.700,00 en die betrekking hebben op:
 - a. de bouw en verwerving van onroerende zaken;
 - b. de aankoop van grond, met inbegrip van de hiermee gemoeide juridische kosten, belastingen en registratierechten;
 - c. de aan de activiteiten onder a. en b. direct verbonden noodzakelijke voorbereidingskosten, zoals het opstellen van bestekken en het uitvoeren van onderzoeken,kunnen worden voorgedragen voor Europese subsidie.
2. Projecten als bedoeld in het eerste lid worden aangeduid als investeringen in recreatieve infrastructuur.
3. Indien een aanvraag op grond van het eerste lid wordt voorgedragen voor Europese subsidie kan de uitvoering van de desbetreffende activiteit pas worden gestart als de door de EU aangewezen uitvoeringsinstantie een besluit heeft genomen op het verzoek om subsidie.

Artikel 7:4 De aanvraag

1. In aanvulling op de artikelen 1.8 en 1.30, derde lid van de Asv, geeft een subsidieaanvrager bij de aanvraag inzicht in de te verwachten resultaten, de planning en doorlooptijd van het project en de wijze waarop de aanvrager het eigen aandeel in de kosten van het project financiert.
2. De subsidieaanvrager vermeldt in de aanvraag of het project betrekking heeft op de realisatie van recreatieve infrastructuur, zoals bedoeld in artikel 7:3 van deze titel.

Artikel 7:5 Rangschikking

1. Gedeputeerde Staten rangschikken de aanvragen zodanig dat een aanvraag hoger wordt gerangschikt naarmate het project voldoet aan meer van de onderstaande criteria:
 - a. het project is het initiatief van meerdere samenwerkende gemeenten of instanties en maakt deel uit van een door deze partijen overeengekomen uitvoeringsprogramma;
 - b. het project heeft betrekking op de daadwerkelijke realisatie van recreatievoorzieningen in de directe nabijheid van grote stedelijke kernen of levert een bijdrage aan een betere recreatieve verbinding tussen stedelijk gebied en landelijk gebied;
 - c. er is een grote kans op het op korte termijn realiseren van het project.
2. Indien Provinciale Staten een op deze titel betrekking hebbend beleidsplan hebben vastgesteld, vormt dit beleidsplan het uitgangspunt voor de rangschikking als bedoeld in het eerste lid.
3. Bij de rangschikking van het totaal van de aanvragen wegen Gedeputeerde Staten mee dat een evenwichtig programma totstandkomt, waarbij, naast de criteria onder lid 1, gelet wordt op een voldoende mate van regionale spreiding van projecten.

Artikel 7:6 De hoogte van het subsidiebedrag

1. Subsidies op grond van deze titel bedragen ten hoogste 50% van de totale kosten van het project doch niet meer dan ? 56.700,00.
2. Het bepaalde in het eerste lid is niet van toepassing op investeringen in de recreatieve infrastructuur als bedoeld in artikel 7:3.

Artikel 7:7 Overgangsbepaling

Verkassen?

1. In afwijking van artikel 1:30 kunnen aanvragen voor subsidie als bedoeld in artikel 7:2 die betrekking hebben op activiteiten die voor juli 2003 worden gestart, worden ingediend tot 1 december 2002.
2. In afwijking van het bepaalde in artikel 1:31 beslissen Gedeputeerde Staten over de in het eerste lid bedoelde aanvragen uiterlijk 13 weken na de in het eerste lid genoemde datum. Gedeputeerde Staten kunnen de beslissing met ten hoogste 4 weken uitstellen.

Artikel 8.2:1 Stimuleren van instandhouding en verhoging van natuur- en landschapswaarden in het cultuurlandschap

1. Gedeputeerde Staten kunnen per boekjaar subsidie verstrekken voor activiteiten op het gebied van beheer en ontwikkeling van natuur en landschap die zijn gericht op de instandhouding en verhoging van natuur- en landschapswaarden – waaronder begrepen de cultuurhistorische waarden – met name in het cultuurlandschap in de provincie Zuid-Holland.
2. Voor subsidies als bedoeld in het eerste lid komen rechtspersonen in aanmerking die primair gericht zijn op het totale grondgebied van Zuid-Holland.

Artikel 8.2:2 Reikwijdte

Subsidies als bedoeld in artikel 8.2:1 kunnen worden verstrekt voor de volgende activiteiten:

- a. het ondersteunen en stimuleren van eigenaren/gebruikers ten behoeve van het beheer en onderhoud van landschapselementen zoals geriefhoutbosjes, knotbomen, poelen, hagen;
- b. coördinatie van vrijwillige weidevogelbescherming;
- c. stimulering van vrijwillig agrarisch natuurbeheer;
- d. voorlichting, educatie, advies en bemiddeling op het gebied van beheer en ontwikkeling van natuur en landschap.

Artikel 8.2:3 Aanvraag

4. In aanvulling op artikel 4:61 tot en met 4:65 van de Algemene wet bestuursrecht gaat een aanvraag voor subsidie als bedoeld in artikel 8.2:2 vergezeld van een meerjarenbeleidsplan.
5. Het op grond van artikel 4:61 van de Algemene wet bestuursrecht bij de aanvraag te overleggen activiteitenplan bevat in ieder geval een concrete vertaling van de in het meerjarenbeleidsplan opgenomen beleidsvoornemens naar activiteiten en prestaties voor het desbetreffende boekjaar.

Artikel 8.2:4 Rangschikking

3. Gedeputeerde Staten rangschikken de aanvragen zodanig dat een aanvraag hoger wordt gerangschikt naarmate het project voldoet aan meer van de onderstaande aspecten:
 - a. de onderlinge samenhang in de uitvoering van de te subsidiëren activiteiten;
 - b. de professionaliteit van de organisatie;
 - c. de kosteneffectiviteit zoals blijkt uit de begroting en het activiteitenplan.
4. Indien Provinciale Staten een op deze titel betrekking hebbend beleidskader hebben vastgesteld, vormt dit beleidskader uitgangspunt voor de toetsing als bedoeld in het eerste lid.

Artikel 8.2:5 Hoogte subsidie

De te verlenen subsidie wordt berekend op basis van de te maken kosten van de te leveren activiteiten en prestaties. Het subsidiebedrag wordt daarbij gebaseerd op de in het maatschappelijke verkeer geldende tarieven.

Artikel 8.2:6 Overgangsbepaling

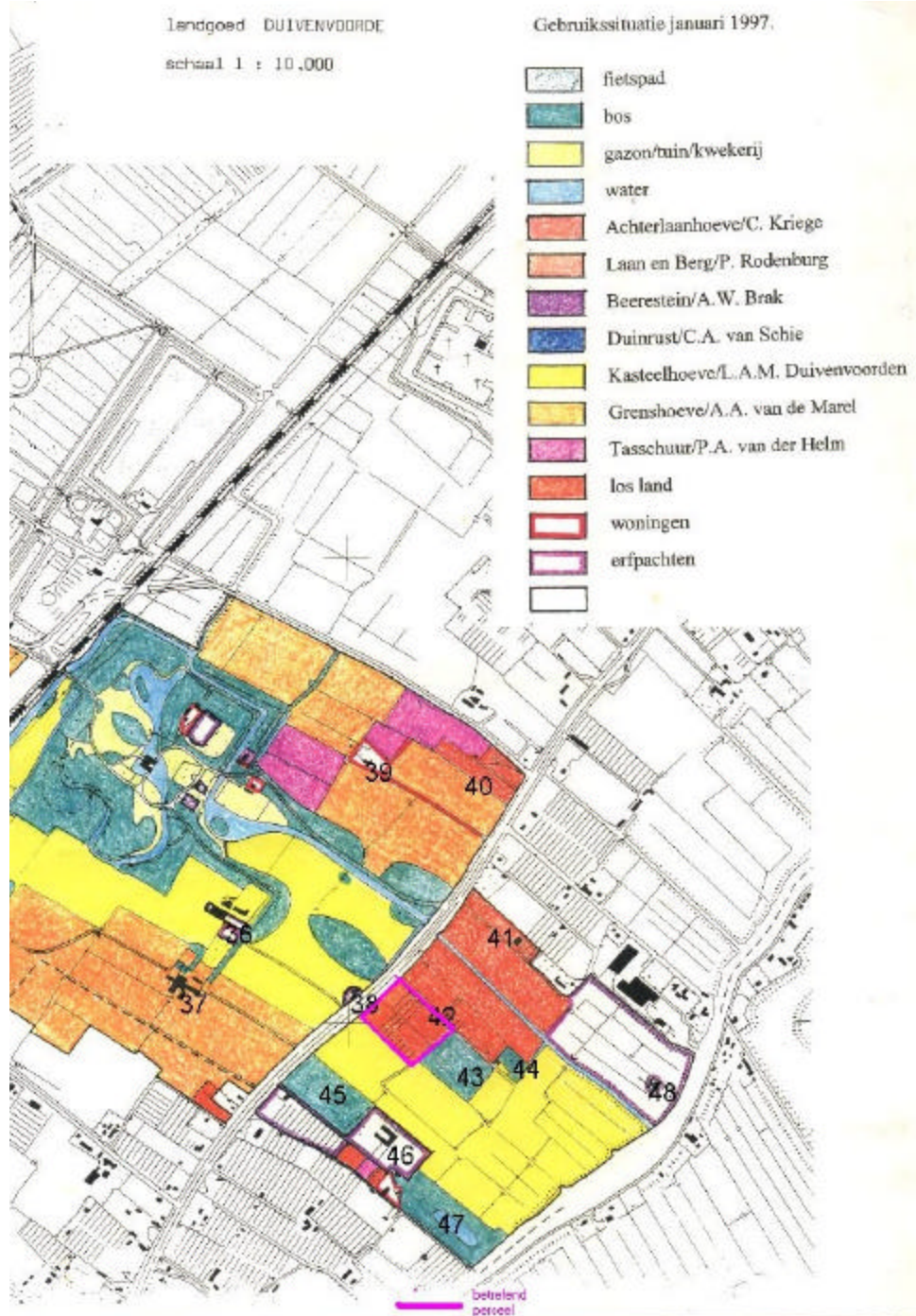
Verkassen?

4. Aanvragen voor subsidies als bedoeld in artikel 8.2:2 de betrekking hebben op in 2003 uit te voeren activiteiten, worden in afwijking van het bepaalde in artikel 1:24, eerste lid, ingediend tot 1 december 2002.
5. In afwijking van het bepaalde in artikel 1:25, eerste lid, beslissen Gedeputeerde Staten uiterlijk 13 weken na de in het eerste lid genoemde datum.
6. Gedeputeerde Staten kunnen de beslissing met ten hoogste vier weken uitstellen. Van het uitstel wordt schriftelijk en gemotiveerd mededeling gedaan.

www.pzh.nl 4 november 2002

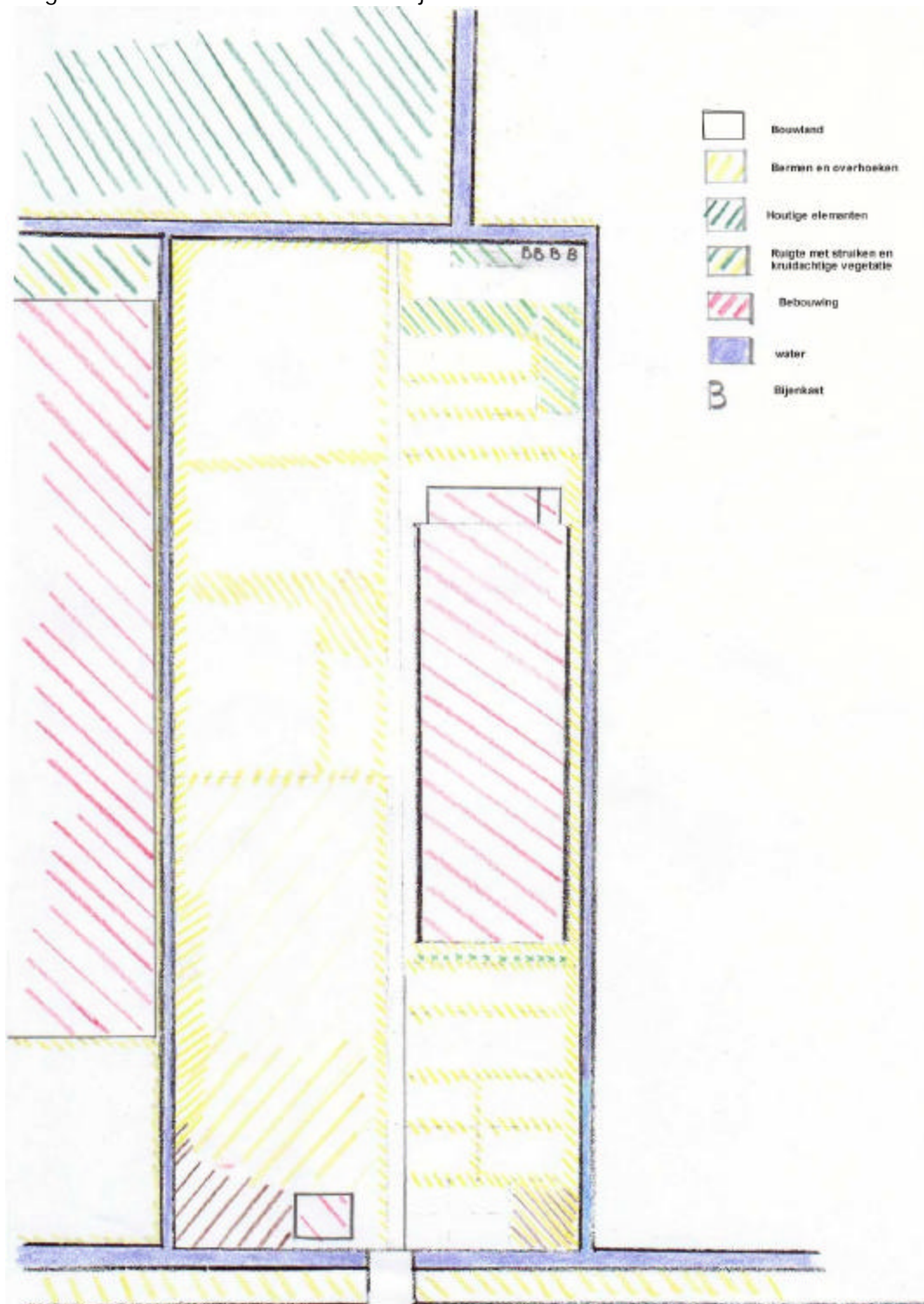
BIJLAGE 2 LANDSCHAPSKAART

Kaart afkomstig van de heer van Bohemen

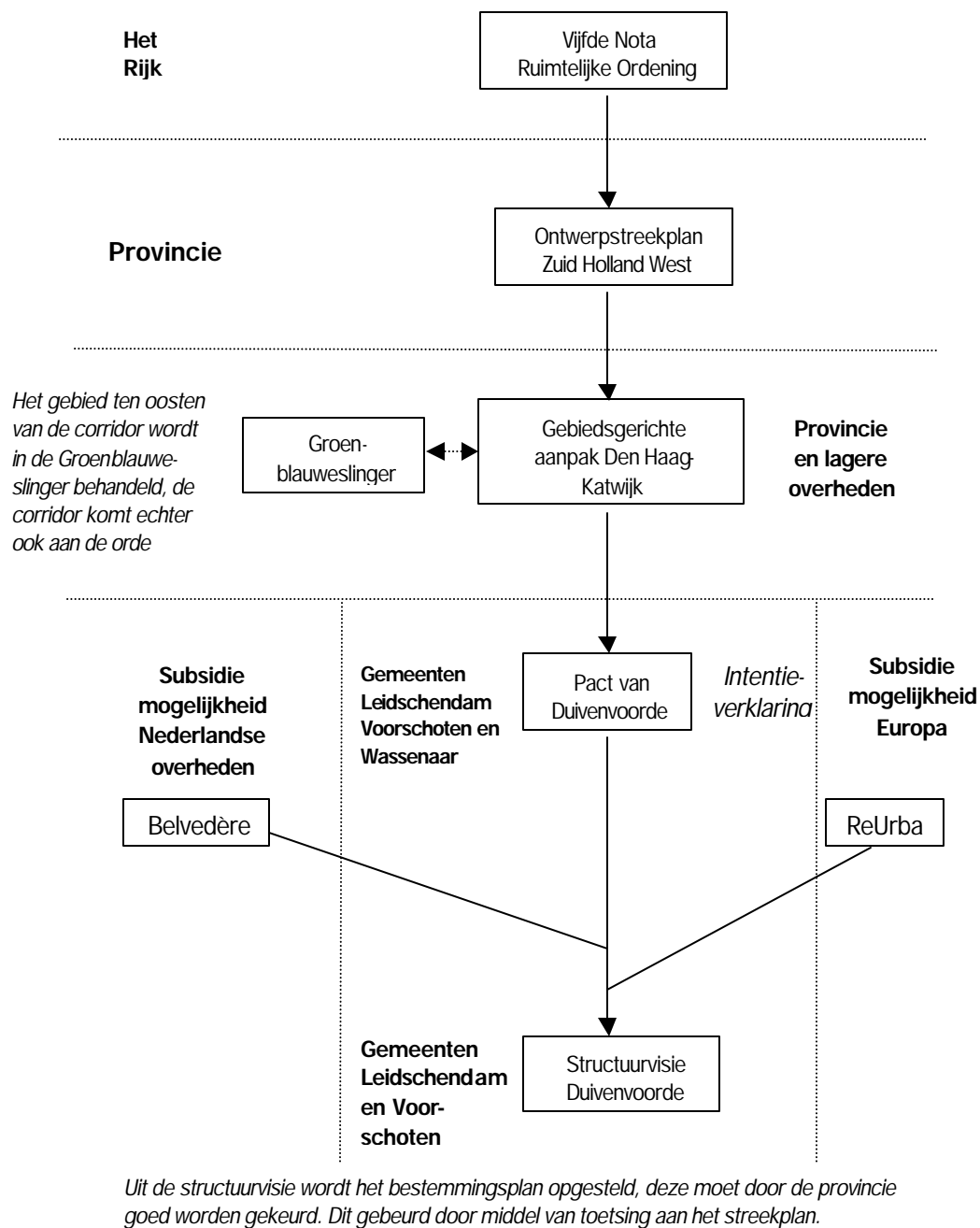

BIJLAGE 3 BIOTOPENKAART TUINDERIJ GROENLAND

Het gebied tussen de vier sloten is Tuinderij Groenland

BIJLAGE 4 BELEIDSSCHEMA

BIJLAGE 5 BEZOEK AAN GEMEENTE VOORSCHOTEN

Datum: woensdag 30 oktober 2002

Aanwezig: Hilde Visser en Jilske de Bruin van Ecomatch

Marcel Gordijn van de Gemeente Voorschoten

- Wat is uw functie?
De heer Gordijn houdt zich vooral bezig met de landschapsvorming, en het ontwerpen van beleidsstukken. De Duivenvoorde corridor is er daar één van.
- Hoe zullen de functies (natuur, recreatie, landschap) in de corridor gecombineerd worden, strikt gescheiden of kunnen bepaalde functies op één plek gecombineerd worden?
"In principe worden soorten begroeiing strikt gescheiden. Er komt weiland en af en toe wat bos en houtwallen. De weg en de lintbebouwing mogen blijven staan. De kassen moeten verdwijnen. Ook komen/ zijn er groene woonlocaties. Dit zijn woonwijken met veel groen. De gemeente hoopt met de opbrengsten van deze woningen het project Duivenvoorde corridor te kunnen financieren."
- Wat houdt een coulissenlandschap in?
"Weiland dat bijvoorbeeld bedoeld is voor extensieve veeteelt met daarbij houtwallen en af en toe bos waarin een landgoed ligt. Veel doorkijken en vergezichten."
- Behoort landbouw tot een rode of een groene contour? Heeft het een stedelijke of een natuurfunctie?
"Een kas is grijs, maar valt onder rood, ze moeten in de corridor verdwijnen. De manier van landbouw die daarvoor in de plaats zou moeten komen, is wel groen, het is extensief."
- Bent u op de hoogte van de situatie van Tuinderij Groenland?
De heer Gordijn is niet geheel op de hoogte van de situatie maar weet wel dat het een biologische tuinder is en dat hij pacht van Stichting Duivenvoorde. In principe ziet hij niet waarom, als de kas weg zou gaan, de tuinderij niet zou mogen blijven. Als er wat gedaan wordt aan recreatief medegebruik, zou het wel in de plannen kunnen passen.
- Wat gebeurt er met de waterberging in de corridor?
"Vooral in het gebied Den Haag - Katwijk en in de Groenblauweslinger zullen er maatregelen getroffen worden om het waterbergend vermogen van het gebied te verhogen. In de corridor is het niet te realiseren. Wel is het de bedoeling dat de oever van de Vliet natuurlijker wordt, maar dit is te ver van de tuinderij vandaan om effect te hebben."
- De effecten als nivellering van het landschapsbeeld en de hiermee samenhangende achteruitgang van recreatieve en landschapsecologische waarden slaan niet op tuinderij Groenland?
Uit het gesprek komt naar voren dat hij het daar mee eens is en dat de tuinderij dus wel in de plannen zou passen.
- Wat komt nu precies waar in de corridor? Hoe moet het er uit komen te zien?
In de structuurvisie is, met plattegronden, precies aangegeven wat de bedoeling is van de corridor. (zie bijlage 13)
"De nadruk bij deze plannen ligt niet op een ecologische verbindingszone. De gemeente is zich er wel van bewust dat dat op deze kleine schaal en met de provinciale weg niet echt haalbaar is. De gemeente is dus ook niet erg geïnteresseerd in het verschil in natuurwaarde tussen de tuinderij op dit moment en de veeteelt die zij in de toekomst willen realiseren. Dat is voor de gemeente

Verkassen?

geen criterium waarop beslissingen worden genomen. Belangrijker is dat er een groene zone ontstaat, met recreatiemogelijkheden, die er voor zorgt dat de twee woonkernen niet aan elkaar groeien. Onderdeel van deze plannen is het saneren van alle glastuinbouw. De vraag is of de tuinder verder kan zonder deze kassen."

- Hoe ver zijn de uitwerkingen van de plannen gevorderd en is er een mogelijkheid om de plannen aan te passen?
"In principe is het ontwerp van de structuurvisie af. Er is een inspraakronde geweest en daarmee kan het plan enigszins veranderen. Binnenkort zal de definitieve versie gepubliceerd worden. Het plan stelt niet dat er mensen verplicht worden te vertrekken. Er zijn er een paar uitgekocht en een paar hebben zelf aangegeven dat ze willen vertrekken. Ze hopen dat de glastuinbouwers uiteindelijk vanzelf weggaan door het gebied onaangenaam te maken voor glastuinbouwers. Er mogen in ieder geval geen nieuwe kassen gebouwd worden en bestaande bedrijven mogen niet uitgebreid worden. Het is nu zaak voor de gemeente om te gaan lobbyen bij de provincie en LNV om geld binnen te krijgen waardoor het project uitgevoerd kan worden. Als een tuinder zou vertrekken zal de vrijgekomen grond dus ook niet meteen omgevormd worden omdat daar geen geld voor is. De gemeenten verwachten met de groene woonlocaties geld binnen te halen voor het project. Het is een lange termijn visie, het heeft 35 jaar geduurd voordat de corridor zo dicht geslibd is, dus het zal ook wel weer even duren voordat het gebied weer helemaal leeg is."
- Wat is het alternatief dat aan de heer Van Haasteren geboden wordt?
"Ergens anders opnieuw beginnen. Op één van de locaties die door de provincie zijn aangewezen als gebieden voor concentratie van glastuinbouw."
- Hoe zit het met de subsidie die Tuinderij Groenland heeft ontvangen in verband met het milieueducatie programma?
Hiervoor moeten we bij de provincie zijn, hij was hiervan niet op de hoogte. Maar hij vindt het in het kader van recreatief medegebruik wel een goed idee.
- Hoe zit het met het streven van de provincie om biologische landbouw te stimuleren?
Hier past de tuinderij mooi in.
- Hoe verloopt de communicatie tussen de gemeente en de tuinderij?
"Deze loopt vooral via Stichting Duivenvoorde omdat zij de eigenaar van de grond is. Van de gemeente hoeft Tuinderij Groenland dus niet weg, het ligt aan de stichting hoe lang zij de pacht nog willen laten lopen."
- Is er bij de gemeente behoefte aan een bijeenkomst met alle betrokkenen, waarin Ecomatch haar bevindingen presenteert?
De heer Gordijn vindt het wel interessant om met de betrokkenen om de tafel te gaan zitten, maar politiek ligt het allemaal wel gevoelig en het zal in de praktijk ook niet voor gaan komen dat een wethouder op zo'n manier met betrokkenen contact zal zoeken.
- Hoe verloopt de samenwerking tussen de gemeenten Voorschoten en Leidschendam ten opzichte van deze structuurvisie en de uitvoering hiervan?
"De gemeenten hebben gezamenlijk de structuurvisie geschreven en proberen ook bij de uitvoering zoveel mogelijk samen te werken. Als het echter aankomt op bindende beslissingen, bijvoorbeeld over saneringen, dan is de gemeente op wiens grondgebied het object zich bevindt de verantwoordelijke en degene die de uiteindelijke beslissing neemt." Dat is in het geval van Tuinderij Groenland de gemeente Voorschoten.

BIJLAGE 6 BEZOEK AAN DE PROVINCIE

Datum: woensdag 13 november 2002

Aanwezig: Hilde Visser en Jilske de Bruin van Ecomatch

Monique Melger werkzaam op provinciehuis ZuidHolland

?? Wat is uw functie op het provinciehuis?

Functie van mevr. Melger is projectleider van het project gebiedsgerichte aanpak Den Haag-Katwijk.

?? Welke plannen hebben betrekking op de Duivenvoorde corridor?

Het verwarrende aan de Duivenvoorde corridor is dat er eigenlijk drie plannen zijn waarin de Duivenvoorde corridor genoemd wordt en waarmee dus rekening gehouden moet worden. Wel te verstaan het streekplan, de Groenblauweslinger (waarvan het een verbindingszone is) en ook valt het net binnen de gebiedsgerichte aanpak van Den Haag - Katwijk. In deze gebiedsgerichte aanpak wordt de corridor van Rijksbufferzone omgezet naar een Regionaal Park. Dat de corridor in zoveel verschillende plannen genoemd wordt, wil nog wel eens verwarring opleveren over wat er nu staat te gebeuren.

?? Waaruit is het streekplan ontstaan en met welke intentie is het geschreven?

Het streekplan komt voort uit de Vijfde Nota voor de Ruimtelijke Ordening. De bestaande streekplannen zijn aangepast aan de Vierde Nota voor de Ruimtelijke Ordening. Met de komst van een nieuwe Nota Ruimtelijke Ordening was het dus nodig deze aan te passen. Het streekplan geeft de visie van de provincie op ruimtelijke ordening weer.

Het streekplan wordt op dit moment verder uitgewerkt in de structuurvisie. Deze structuurvisie wordt dan verwerkt in de bestemmingsplannen waarmee de plannen uit het streekplan dus concreet gemaakt worden en een juridische status krijgen.

Het probleem hier is dat deze Vijfde Nota niet meer definitief is vastgesteld door het kabinet Kok en dat het nieuwe kabinet deze misschien zal willen herschrijven. Dit omdat zij andere opvattingen hebben dan het vorige kabinet aangaande milieukwesties. In dat geval zal ook het streekplan herschreven dienen te worden. Het streekplan, de gebiedsgerichte aanpak Den Haag -Katwijk en de structuurvisie zijn dus op dit moment geen van allen definitief. De corridor is aangewezen als Regionaal Park, een begrip wat hoort bij het streekplan. Tot op het moment dat de Vijfde Nota is goedgekeurd kan er aan de term Regionaal Park echter nog geen status ontleent worden. Tot de tijd dat de Vijfde Nota definitief goedgekeurd is gelden de oude plannen als leidraad.

?? In hoeverre houdt de provincie controle over de uitvoering van de door hen bedachte plannen?

Door plannen, die door lagere overheden worden opgesteld, steeds te toetsten aan bovenliggende plannen en goede terugkoppeling te geven lukt het de provincie om controle te houden over hun plannen. Zo worden de bestemmingsplannen die opgesteld worden door de gemeenten getoetst aan het streekplan van de provincie. Door de plannen te toetsen kan de provincie controleren of hun gedachten zijn overgekomen. Het streekplan wordt op haar beurt weer getoetst aan de Vijfde Nota van de Ruimtelijke Ordening.

?? Ziet de provincie de Duivenvoorde corridor in de toekomst meer als natuur- of als recreatiegebied?

Verkassen?

De provincie ziet de corridor als eerste instantie als een natuurontwikkelingsgebied. Zij zijn van mening dat het een belangrijke ecologische functie heeft omdat het de laatste verbinding is tussen het duingebied (Den Haag – Katwijk) en de Groenblauweslinder. Maar ze begrijpen ook heel goed dat het gebied tussen twee dorpen in ligt en het niet mogelijk is het gebied 'op slot' te gooien en dat recreatief medegebruik dus wel mogelijk moet blijven.

?? Valt de Duivenvoorde corridor binnen de provinciale EHS?

Ja, de corridor is een onderdeel van de provinciale EHS. Dit zorgt ervoor dat hij begrensd wordt via een natuurgebiedsplan.

Tevens worden in deze corridor rode en groene grenzen/contouren getrokken. Dat wil zeggen dat de woonkernen van Leidschendam en Voorschoten omgeven worden door een denkbeeldige rode contour, en daarbuiten dus niet meer gebouwd mag worden. De groene contour geldt dan voor de Duivenvoorde corridor binnen, deze contouren is het dan de bedoeling groen te behouden en te ontwikkelen.

?? Waarom komen er binnen de plannen van de provincie veel tegenstrijdigheden voor? Waarom wordt bijvoorbeeld aan de ene kant biologische landbouw gepromoot door het uitgeven van subsidies, terwijl aan de ander kant plannen worden opgesteld om tuinderijen te saneren, ook als ze een biologische bedrijfsvoering hebben?

Binnen het provinciehuis zijn veel projecten ondergebracht bij aparte afdelingen. De bedoeling is dat deze afdelingen met elkaar overleggen en als er overlap is met bepaalde projecten dit met elkaar kortsluiten. Hier gaat het nog wel eens fout. Waarschijnlijk weet de afdeling die gaat over het stimuleren van biologische landbouw niets van de sanering van deze biologische boer en zijn de mensen die het streekplan schreven om de tuinderij te saneren niet op de hoogte van de aard van de tuin.

Mevr. Melger zegt dat we eventueel contact op zouden kunnen nemen met de afdeling op het provinciehuis die beslist over de milieusubsidieregelingen. Als we daar navragen hoe dit zit gaat er misschien wel een balletje rollen. Mocht de heer Van Haasteren bijvoorbeeld in aanmerking komen voor milieustimuleringssubsidie, dan versterkt dat zijn positie ten opzichte van de provinciale/gemeentelijke plannen. De provincie geeft dan met het toekennen van de subsidie aan dat ze vindt dat de tuinderij ecologisch gezien van belang is en zal dit misschien meenemen in de overweging tot sanering.

?? Nog een aantal opmerkingen bij dit gesprek waaraan geen directe vraag vooraf ging maar welke wel ter sprake zijn gekomen:

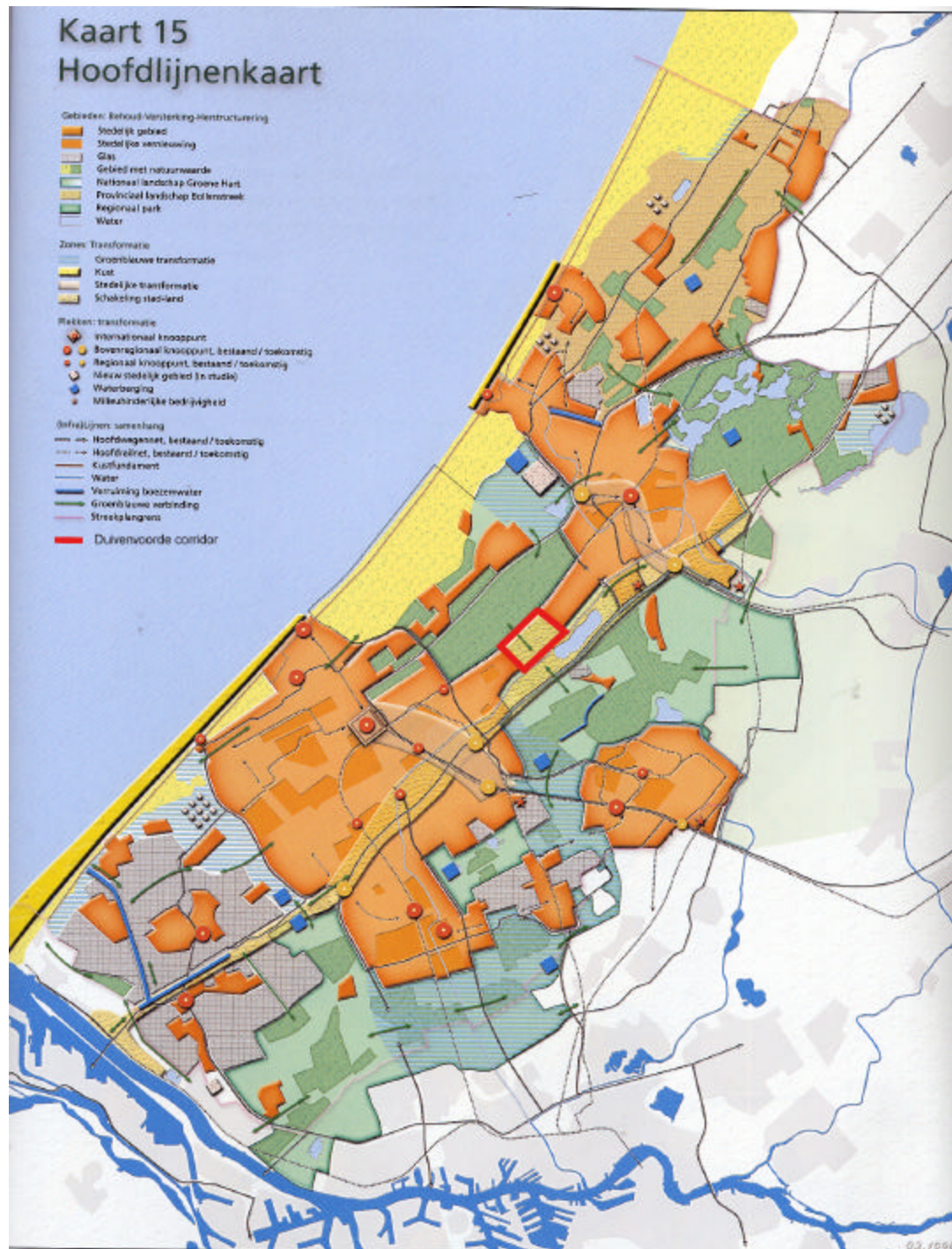
- Een ander bekend landgoed wat in de provincie Zuid-Holland, in de buurt van Wassenaar, namelijk Duindigt. Dit landgoed heeft een voorstel voor een biologische markt liggen bij de gemeente Wassenaar. De bedoeling is dat er eens in de zoveel tijd op het landgoed een markt gehouden gaat worden waar biologische producten te koop zullen zijn. Mevr. Melger denkt dat dit misschien ook iets voor de heer Van Haasteren kan zijn. Misschien dat hij daar ook zijn producten zou kunnen promoten.
- Verder vertelt mevr. Melger dat zij denkt dat het belangrijk is dat de heer Van Haasteren veel contacten en afnemers heeft (ook restaurants etc.) Dit zorgt ervoor dat de heer Van Haasteren zeer waarschijnlijk een breed draagvlak heeft voor zijn biologische tuinderij. Tevens heeft de heer Van Haasteren hierdoor veel mogelijkheden om mensen van zijn bestaansbelang te overtuigen.
- Qua cultuurhistorie zouden de kassen op Tuinderij Groenland eventueel een rol kunnen spelen. Het zijn oude Westlandse kassen die misschien een cultuurhistorische waarde hebben. De heer Van Haasteren zou uit kunnen zoeken hoe oud de kassen precies zijn

Verkassen?

en van welk type. Mocht het zo zijn dat deze kassen een cultuurhistorische waarde blijken te hebben dan kan dit een argument zijn de kassen te laten staan.

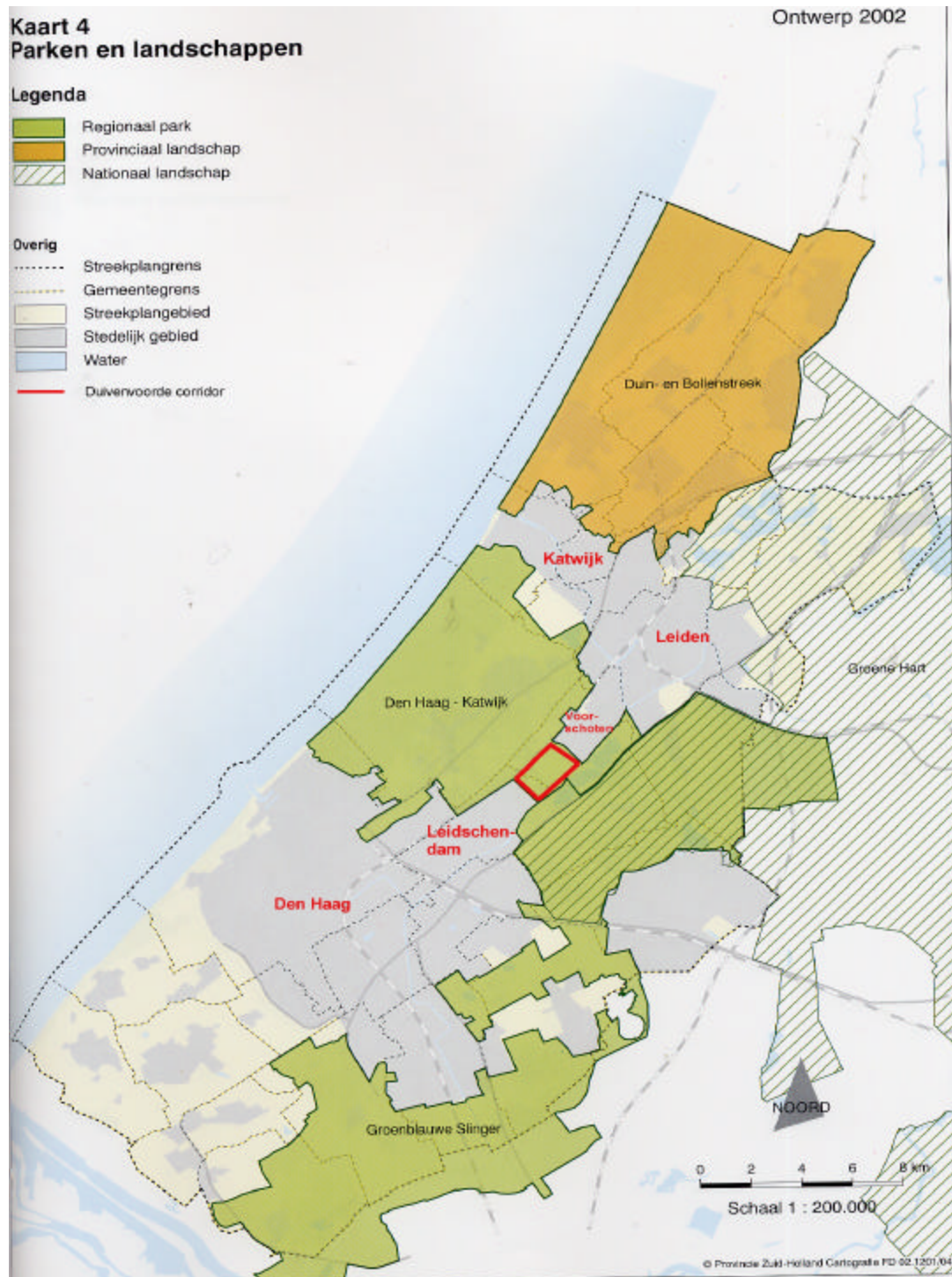
- Tevens raad zij ons aan eens te informeren bij de Kleine Aarde. De Kleine Aarde is een kenniscentrum wat probeert biologische landbouw te stimuleren.

BIJLAGE 7 HOOFDLIJNENKAART STREEKPLAN

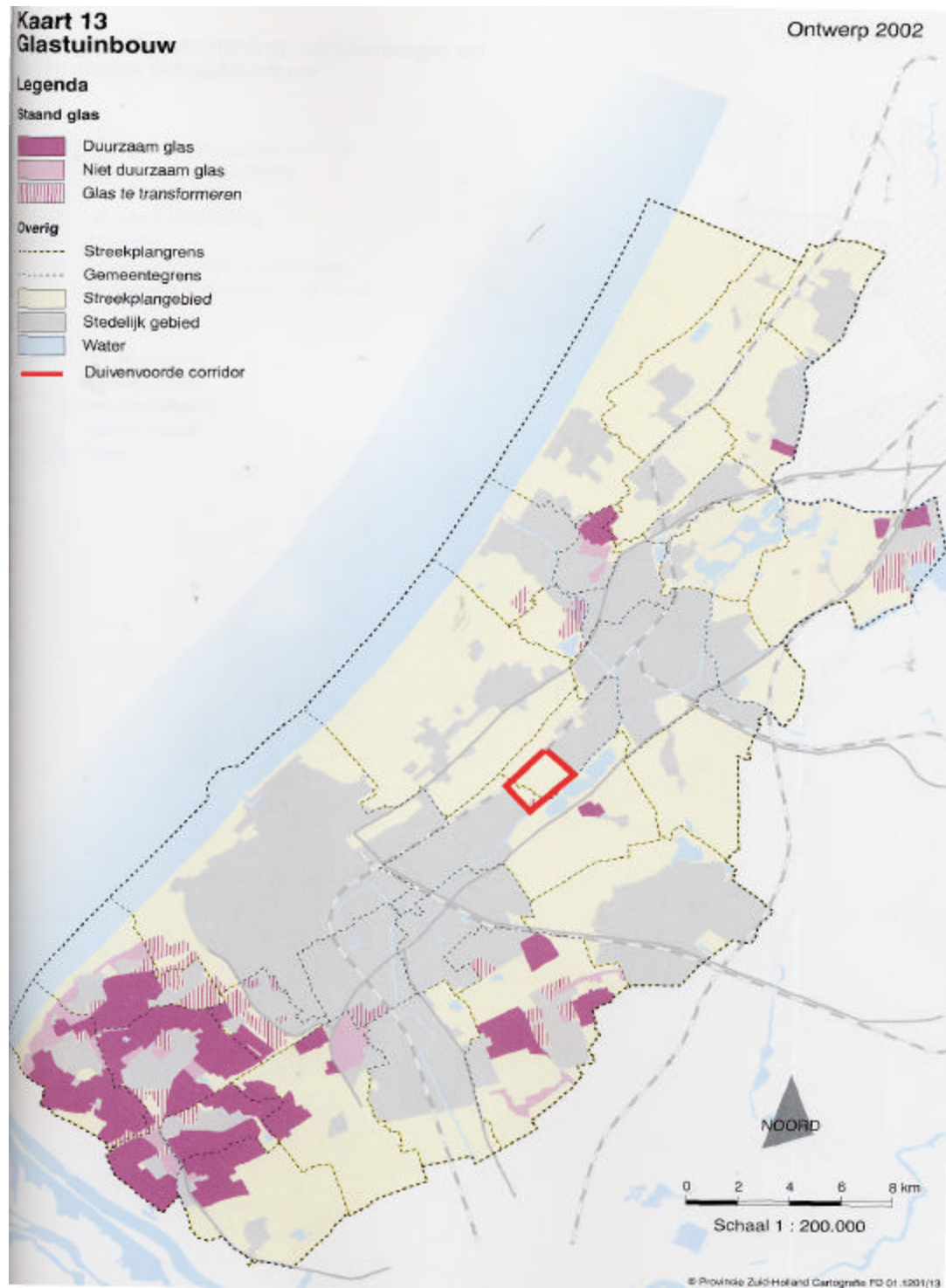

uit ontwerpstreekplan Zuid-Holland west, het rode is toevoeging van Ecomatch

BIJLAGE 8 PLANGEBIEDENKAART STREEKPLAN

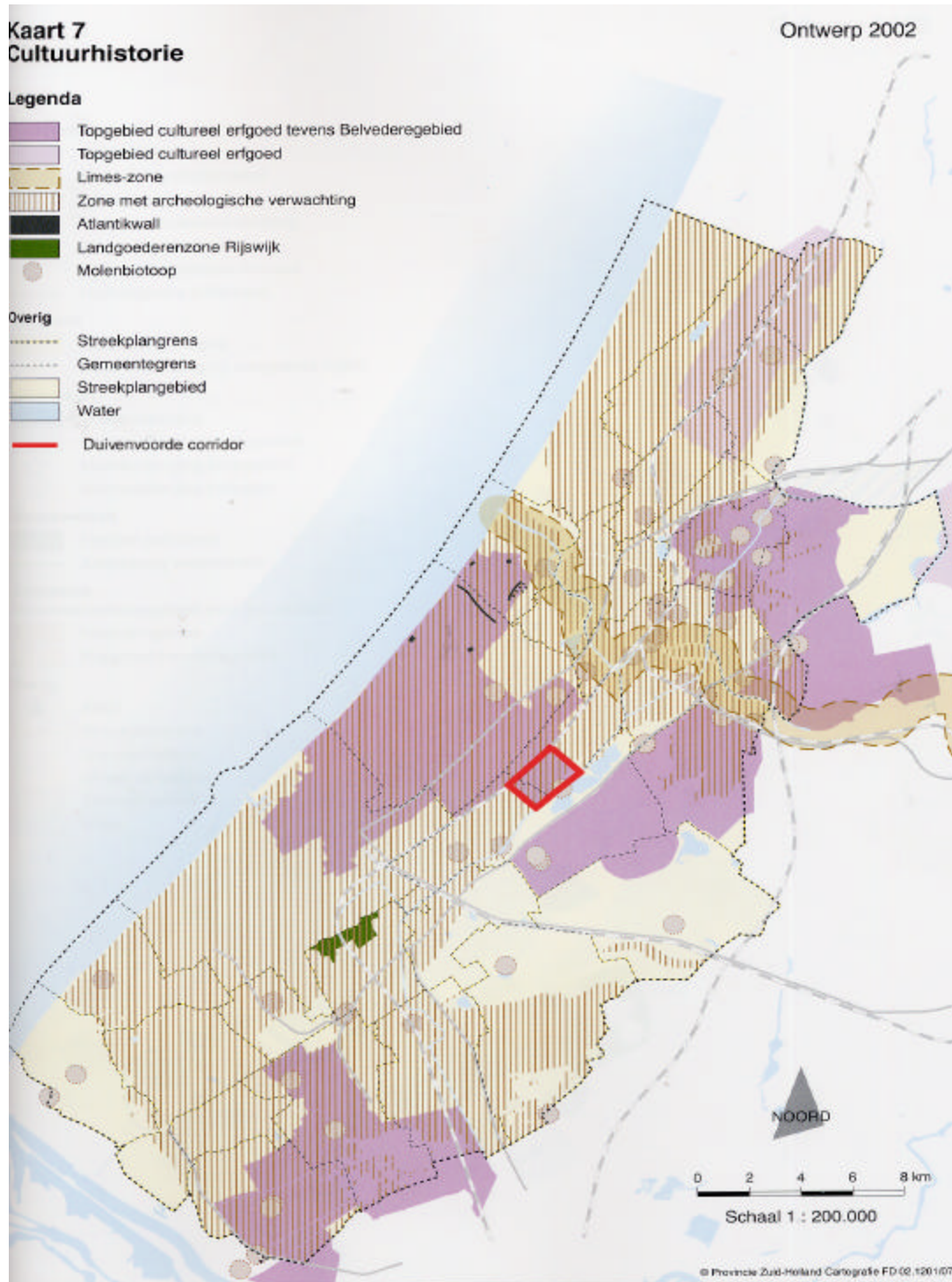

BIJLAGE 9 CONCENTRATIEGEBIEDEN VOOR GLASTUINBOUW

uit ontwerpstreekplan Zuid-Holland west het rode is toevoeging van Ecomatch

BIJLAGE 10 BELVEDÈRE-GEBIEDEN KAART

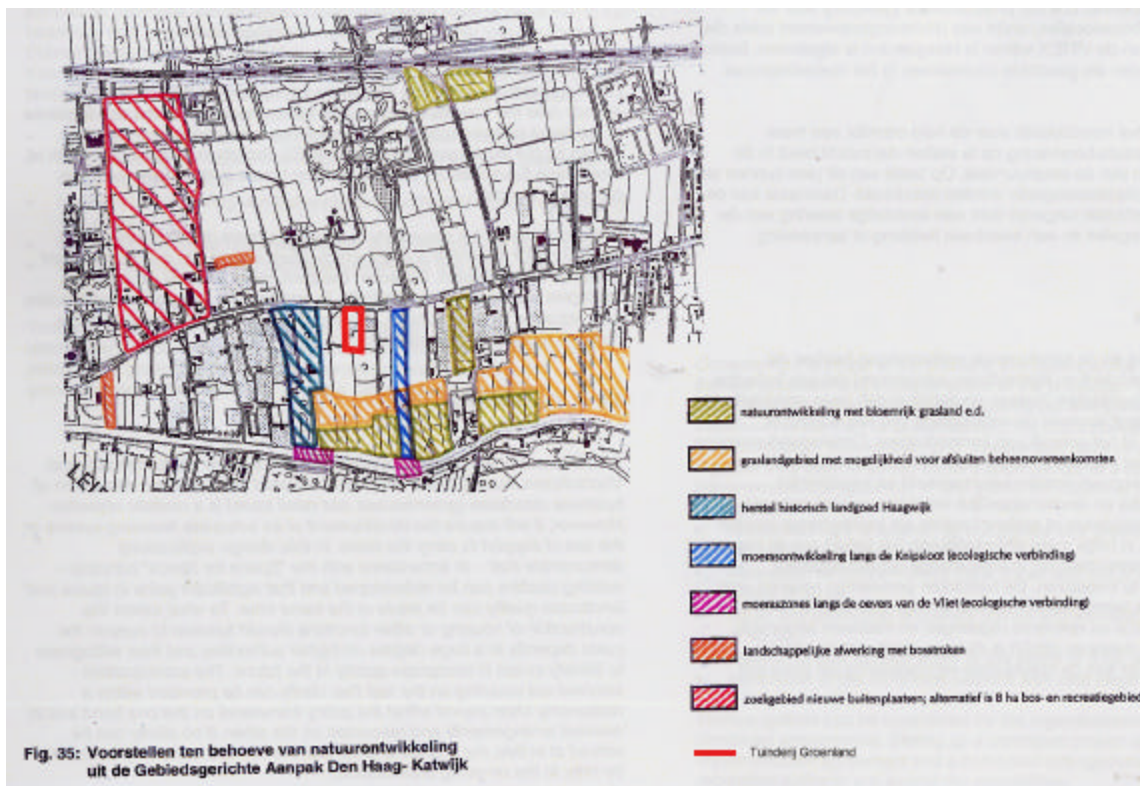

uit ontwerpstreekplan ZuidHolland west, het rode is toevoeging van Ecomatch

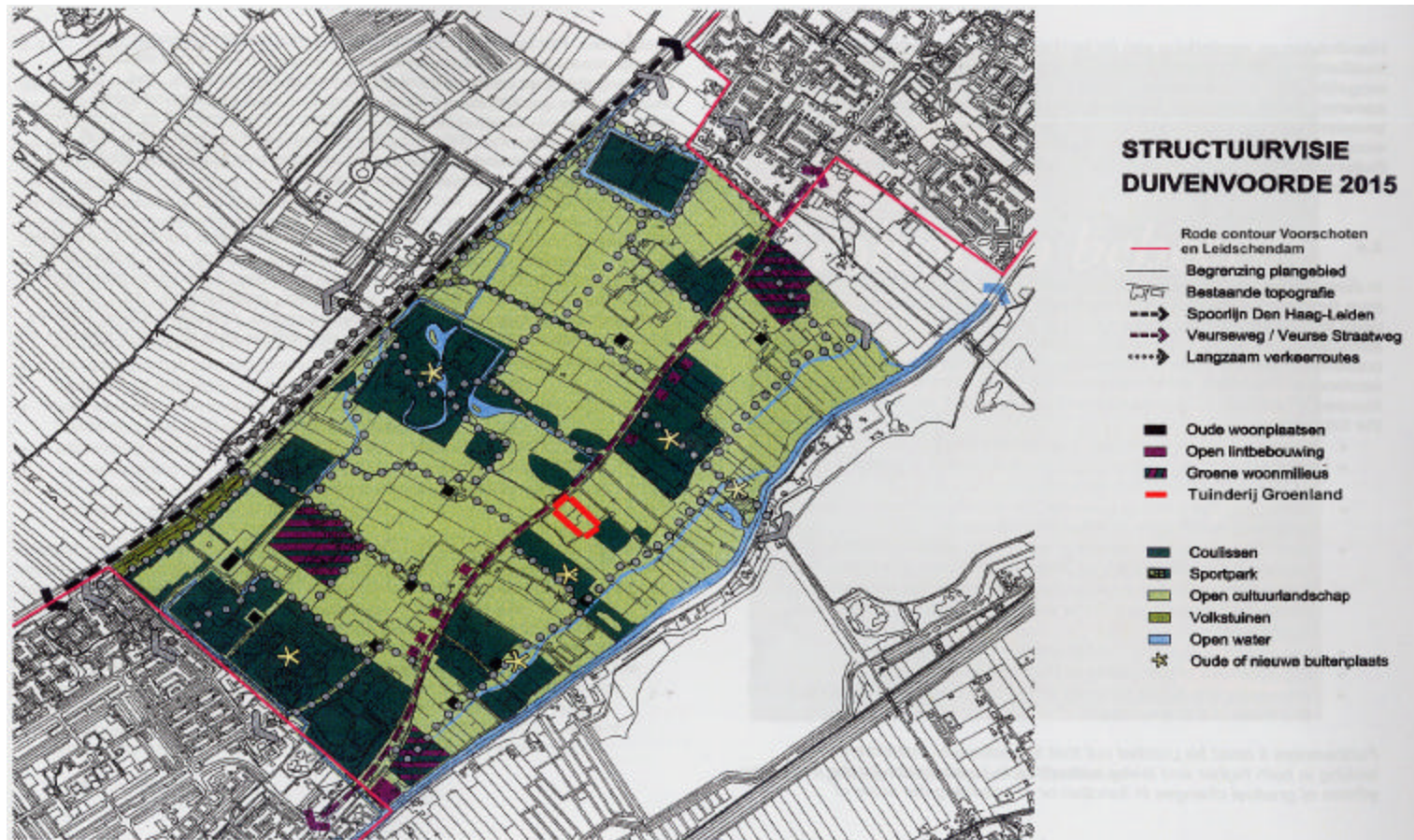

uit Structuurvisie Duivenvoorde, het rode is aanpassing van Ecomatch

BIJLAGE 12 DUIVENVOORDE CORRIDOR VOLGENS GEBIEDSGERICHTE AANPAK DEN HAAG – KATWIJK

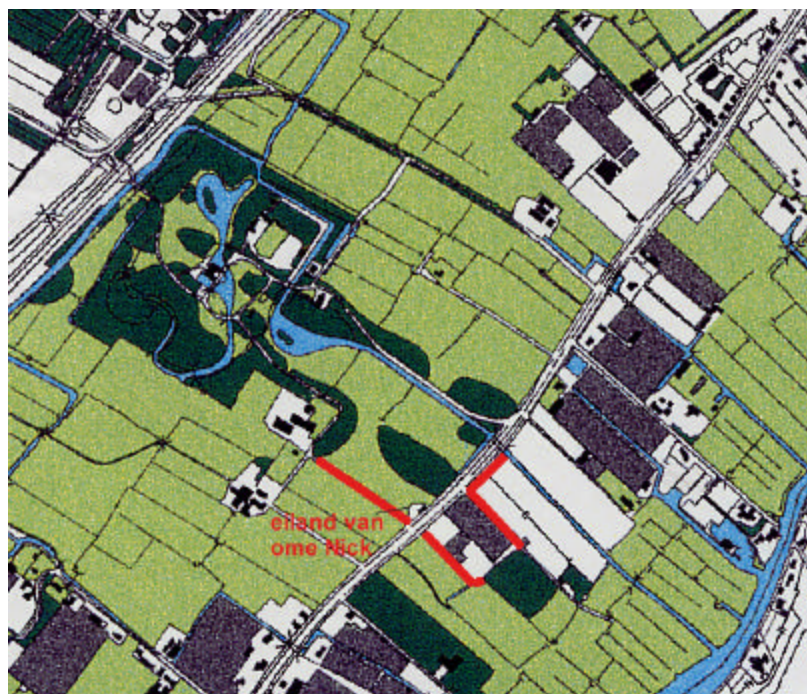

uit Structuurvisie Duivenvoorde, het rode is aanpassing van Ecomatch

uit Structuurvisie Duivenvoorde, het rode is aanpassing van Ecomatch

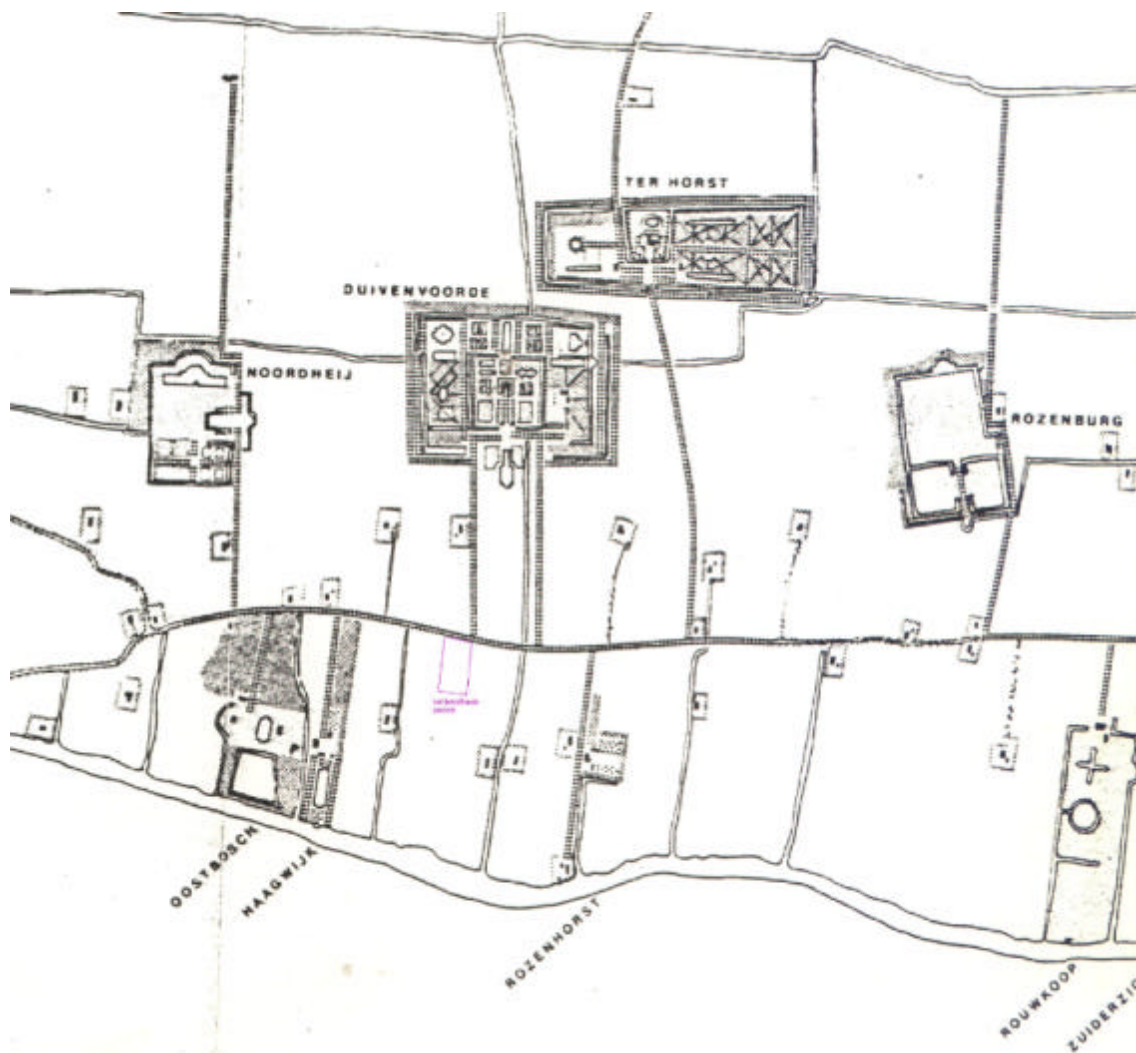
BIJLAGE 14 TUINDERIJ GROENLAND GEÏNTEGREERD BIJ HET LANDGOED

Uit Structuurvisie Duivenvoorde, de rode streep stelt de/het haag/muurje voor

BIJLAGE 15 LANDGOED DUIVENVOORDE ANNO 1750

Kaart afkomstig van de heer van Bohemen

Verkassen?